

เวทีเสวนา

ร่วมพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน
ครั้งที่ 6

เรื่อง
การจัดการ
นิคมชุมชน
กับระบบ
สุขภาพชุมชน

การจัดการ กองทัพ กับระบบ สุขภาพชุมชน

การจัดการกองทุนกับระบบสุขภาพชุมชน

เวทีเสวนา “ร่วมพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน” ครั้งที่ 6

28 กุมภาพันธ์ 2555

ณ ห้องประชุมบุญศิริ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการ แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร

รวบรวมเรียบเรียง พนิดา วสุธาพิทักษ์

คณะทำงาน สมพร ไข้อย่างยง ดวงพร เฮงบุญยพันธ์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ทัศนีย์ ญาณะ ผกัรัตน์ ฤทธิศรีบุญญ พฤกษา บุญบุญ
สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (สพข.)
เจิงวิทย์ นิลโคตร ณัฐพัชร ทองคำ ณัฐกา สงวนวงษ์
สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ปกและรูปเล่ม วัฒนสินธุ์ สุวรรตนานนท์

พิมพ์ที่ บ. ที คิว พี จำกัด

จัดพิมพ์โดย สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (สพข.)
สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 13170

โทรศัพท์ 02-4419040-3 ต่อ 15-18

โทรสาร 02-4410163

Website: www.aihd.mahidol.ac.th, www.thaiichr.org

สนับสนุนโดย แผนงานพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การอนามัยโลก

ศ.เกียรติคุณ นพ.ประเวช เวช

กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยมหิดล

นางวณิชฐา ธงไชย

หัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร

นายสมเกียรติ สุภกรอำไพ

ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน และประธานสภาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

นายศิวโรจน์ จิตนิยม

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

นายแรม เชียงกา

เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ดำเนินการเสวนา:

พญ.สุภัทรา ศรีวณิชชากร

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

“คำว่า **จัดการตนเอง** มีความหมายกว้างไกล
การจัดการได้ หมายถึง สมรรถนะสูง
มีปัญญา เป็นอิทธิปัญญา
คำว่า **อิทธิ** แปลว่า **สำเร็จ** เหมือนอิทธิบาท 4
แปลว่า หนทางแห่งความสำเร็จ
การจัดการ คือ อิทธิปัญญา
เป็นปัญญาที่ทำให้เกิดความสำเร็จ”

ศ.เกียรติคุณ นพ.ประเวช วัฒนา

สารบัญ

เปิดประเด็น

7

ศ.เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี
กรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยมหิดล

กรณีศึกษา 1 :

15

บทเรียน การจัดการกองทุน
องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน

กรณีศึกษา 2 :

33

บทเรียน การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ

กรณีศึกษา 3 :

53

บทเรียน การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลหนองสาหร่าย

ปิดท้าย

91

ประเด็นสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

วิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล

นายแพทย์ประเวศ วะสี

กรรมการสภามหาวิทยาลัยมหิดลผู้ทรงคุณวุฒิ

เปิดประเด็น:

**ต.เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี
กรรมการสภามหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยมหิดล**

๓
RESARCH UNIT

เปิดประเด็น

ศ.เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี

กรรมการสภามหาวิทยาลัยพุทธทศวรรษ
มหาวิทยาลัยมหิดล

เวลานี้เรามาคุยกันเดือนละครั้ง เรื่องสุขภาพชุมชน วัตถุประสงค์ก็เพื่อนำประสบการณ์ดีๆ ที่มีผู้คนปฏิบัติอยู่มาเล่าสู่กันฟัง เพื่อจะขยายเรื่องราวเหล่านี้ออกไปในวงกว้าง

ระบบสุขภาพชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้าเราทำให้ดี จะเป็นระบบที่ทำให้เกิดสุขภาวะอย่างทั่วถึง คุณภาพดี และได้ผลคุ้มค่า ลักษณะของระบบบริการหรือระบบสุขภาพที่ดีนั้น มีตัวย่ออยู่ 3 ตัว เรียกว่า EQE

E ตัวแรกคือ Equity หมายถึง ทั่วถึง

Q คือ Quality หมายถึง คุณภาพ

E ตัวท้ายคือ Efficiency หมายถึง ประสิทธิภาพ การได้ผลคุ้มค่า

ระบบบริการในโรงพยาบาลขนาดใหญ่อาจจะมีเรื่องเหล่านี้อยู่บ้าง แต่ไม่มีทางที่จะทั่วถึง ลองไปดูได้ โรงพยาบาลขนาดใหญ่แต่ละวันคนแน่นมาก คุณภาพบางอย่างอาจจะดี เช่น การผ่าตัดหัวใจหรือสมอง แต่คุณภาพเรื่องทั่วไปนั้นไม่ดีแน่ บริการรีบๆ เร็วๆ และแพงมาก ใช้เงินเป็นพันล้านบาท ถ้าเรามีแต่โรงพยาบาลขนาดใหญ่ คง

ต้องตายลูกเดียว เพราะฉะนั้นระบบสุขภาพชุมชนที่มีผู้คนทำกัน
มากมายอยู่ทั่วประเทศ ณ ขณะนี้จึงเป็นระบบที่สำคัญที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับคำว่าสุขภาพของเรามาไกลมากแล้ว ไม่ได้หมายถึง
ถึง มดหมอหยูกยา หรือโรงพยาบาลเท่านั้น แต่สุขภาพหมายถึง
สุขภาพะทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา เกี่ยวโยงกับทุกเรื่อง ไม่
ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ หากยังยากจนก็ไม่มีสุขภาพะ ถ้าขาดความเป็น
ธรรม ความยุติธรรม ก็ไม่มีสุขภาพะ ขาดการศึกษาที่ดีก็ไม่อาจมีสุข
ภาวะที่ดีได้ สุขภาวะจึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง เกี่ยวข้องทั้งตัวบุคคล
ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น

ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของประเทศ ถ้าฐานของประเทศแข็งแรง
ประเทศจะมั่นคง จึงต้องเน้นเรื่องของชุมชนท้องถิ่นให้มาก ปัจจุบัน
เรามีหมู่บ้าน 80,000 แห่ง ตำบล 8,000 แห่ง มีองค์กรท้องถิ่น 3 ชนิด
ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การ
บริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จำนวน 7,000 กว่าแห่ง ถ้าชุมชนท้องถิ่น
ทั้งหมดเข้มแข็งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสุขภาพะทั่วประเทศ

เราทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจึงสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนความ
เข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในทุกๆ ด้าน และพยายามจับแง่มุมต่างๆ
มาพูดคุยกัน คราวที่แล้วเราคุยกันเรื่องคนพิการ ก่อนหน้านั้นมีเรื่อง
บทบาทของมหาวิทยาลัยกับชุมชน คราวนี้ก็เป็นเรื่องของการจัดการ
กองทุน

เรื่องกองทุน เรามองกันในหลายระดับ ด้านหนึ่งอาจจะเป็นกอง
ทุนสุขภาพชุมชน อีกด้านอาจจะมีมองใหญ่ขึ้นไปเป็นสถาบันการเงิน
ของชุมชนก็ได้

ชุมชนท้องถิ่นนั้น คำว่า ชุมชนคือ ประชาชน ส่วนท้องถิ่นคือ องค์การของรัฐ ที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ประชาชนกับองค์การของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุดต้องทำงานร่วมกัน ท้องถิ่นต้องหนุนชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งอันที่จริงแล้วฐานตรงนี้ ภาคประชาชนสามารถ เข้ามามีบทบาทได้มาก แต่ภาคซึ่งสำคัญที่สุดกลับยังขาดเครื่องมือเชิงสถาบัน

ถ้าเรามองทั้ง 3 ภาค ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน ภาครัฐกับภาคธุรกิจมีเครื่องมือเชิงสถาบันอยู่เยอะแยะมากมาย แต่ภาคประชาชนไม่มีเลย อย่างภาคธุรกิจ ธนาคารคือ เครื่องมือเชิงสถาบัน รวมทั้งเขายังมีสหภาพการค้า สมาคมธนาคาร สภาอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ระบบการศึกษาทั้งหมด ซึ่งใหญ่โตมโหฬารมาก ก็เป็นเครื่องมือเชิงสถาบันของภาครัฐกับภาคธุรกิจ เกือบจะไม่ได้เป็นของภาคประชาชนเลย

เครื่องมือทางการเงินเป็นเครื่องมือเชิงสถาบันของชุมชนที่สำคัญ บางแห่งเรียกว่า สถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบล ซึ่งถือเป็น เครื่องมือในการออมของประชาชน และเป็นเครื่องมือให้คนกู้เงินไป ลงทุนในยามคับขัน ต้องใช้เงินทอง ต่างๆ นานา

สถาบันการเงินของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ มีเงินเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ หลายแห่งมีเงินมากกว่าร้อยล้านบาท และยิ่งกลายเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การอาชีพ ส่งเสริมไปทุกเรื่อง เงินก็ยังเหลือใช้ไม่หมด พวกเราต้องช่วยกันเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ อาจจะเป็นแค่จุดเล็กๆ แต่สามารถจัดการได้เอง เพราะสิ่งสำคัญที่ต้องการขับเคลื่อนคือ ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง และกลุ่มจังหวัดจัดการตนเอง

คำว่า จัดการตนเอง ความหมายกว้างไกลมาก การจัดการได้ หมายถึง สมรรถนะสูง มีปัญญา เป็นอิทธิปัญญา คำว่า อิทธิ แปลว่า สำเร็จ เหมือนอิทธิบาท 4 แปลว่า หนทางแห่งความสำเร็จ การจัดการคือ อิทธิปัญญา เป็นปัญญาที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ถ้าทำอะไรแล้วไม่สำเร็จ ให้ใส่การจัดการลงไปจะสำเร็จได้ เพราะการจัดการต้องอาศัยปัญญา มีความรู้เชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างไปสู่ความสำเร็จ

เหมือนที่คนซึ่งทำเรื่องการจัดการได้กล่าวไว้ว่า การจัดการคือ การทำให้สิ่งที่เป็นไปไม่ได้--เป็นไปได้ หรือใช้ภาษาอังกฤษว่า "Management makes the impossible possible."

เราต้องรู้ตัวไว้ข้อหนึ่ง ระบบการศึกษาไทยทำให้คนไทยจัดการไม่เป็นทั้งประเทศ เพราะเน้นแต่การท่องหนังสือ แต่การจัดการต้องเกิดจากการทำงาน ขายก้วยเดี่ยวก็ต้องจัดการ เลี้ยงไก่ก็ต้องจัดการ ขยายของชำก็ต้องจัดการ แต่ท่องหนังสือไม่ต้องจัดการอะไร ท่องเป็นวิชา ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงจัดการอะไรไม่เป็น ซึ่งสร้างความเสียหายมาก

ดังนั้นที่บอกว่า ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง กลุ่มจังหวัดจัดการตนเอง จึงเป็นเรื่องใหญ่มาก และไปไกลเกินกว่าการกระจายอำนาจ กระจายอำนาจแล้วจัดการไม่เป็นก็ยังมีปัญหา การจัดการตนเองคือการสร้างอำนาจขึ้นมาในตัว ที่จะจัดการตนเอง หรือจัดการเรื่องต่างๆ อย่างการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ การจัดการเรื่องการพัฒนาสุขภาพ การจัดการเรื่องการเงิน โดยมีสถาบันการเงินขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือของชุมชน

วันนี้ที่เรามาพูดเรื่องการจัดการกองทุนกับระบบสุขภาพชุมชน ก็เป็นเครื่องมือเชิงสถาบันอย่างหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะเรื่องทั้งหมด ถ้าไปเรียนรู้โดยการท่องหนังสือ ก็คงทำไม่เป็น ต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติและได้ผลจริง ทำให้ดีขึ้น จากนั้นก็ค่อยขยายตัวออกไป

พญ.สุนิตรา ศรีวณิชชากร

ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน
มหาวิทยาลัยมหิดล

วันนี้ที่เรามาพูดคุยกันเรื่องการจัดการกองทุนกับระบบสุขภาพชุมชน เพราะมองว่า กองทุนเป็นกลไกหนึ่งในการจัดการ ทั้งในแง่ของกลไกเชิงการเงินของชุมชน และกลไกที่จะเป็นบทเรียนสำคัญว่าการจัดการกองทุนทางการเงินจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

การจัดการกองทุนของชุมชนท้องถิ่นมีหลากหลายรูปแบบ โดยเราเชิญมาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ทั้งสิ้น 3 กรณีด้วยกันคือ

กรณีแรก เป็นบทเรียนการจัดการกองทุน องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน โดยนางวณิชฐา ธงไชย หัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร จะมาพูดในมุมมองของกองทุนที่มีภาคชุมชนและภาคท้องถิ่นเข้ามาร่วมมือกัน ว่ากระบวนการที่จะไปเชื่อมโยงกับเรื่องของสุขภาพทำอย่างไร

กรณีต่อมา เป็นบทเรียนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นกองทุนที่มีการพอกพูนขึ้นโดยเงินสวัสดิการ และมีบทเรียนทางด้านสังคม รวมทั้งเชื่อมโยงกับเรื่องสุขภาพด้วย โดยผู้ที่มาแทนนาย ธีรวัฒน์ ชื่นอินทร์งาม นายองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ คือ นายสมเกียรติ สุนทรอำไพ ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน และประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

และกรณีสุดท้าย เป็นบทเรียนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย ซึ่งกองทุนดังกล่าวมาจากพื้นฐานที่ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) เข้าไปให้การสนับสนุน รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการต่างๆ ขึ้น จนมาต่อเชื่อมกับแผนสุขภาพระดับตำบล วันนี้ทั้ง 2 ท่านคือ นายศิริโรจน์ จิตนิยม ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย และนายแรม เชียงกา เลขานุการนายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี คงจะมาเล่าถึงกระบวนการทำงาน บทเรียน และการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน

การนำเสนอของทั้ง 3 บริบทพื้นที่ บางส่วนอาจจะนำไปสู่ข้อสรุปในเชิงวิชาการ ถึงภาพรวม ณ ปัจจุบันของการจัดการกองทุนกับระบบสุขภาพชุมชน และคงมีประเด็นให้ซักถาม พูดคุย แลกเปลี่ยนกันต่อไป

**การจัดการกองทุนกับ
ระบบสุชีภาพ**

กรณีศึกษา 1:

**การจัดการกองทุน
องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน**

กรณีศึกษา 1: การจัดการกองทุน องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน

นางณิชา งาม

หัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน
อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร

ตำบลศรีฐาน แหล่งผลิตหมอนขิดอ็อกอ ระดับประเทศ

ขอแนะนำบริบทพื้นที่ก่อน จังหวัดยโสธรมีทั้งหมด 9 อำเภอ อำเภอป่าต้วเป็นอำเภอเล็กๆ แบ่งออกเป็น 5 ตำบล ตำบลศรีฐานเป็นตำบลล่าสุดในอำเภอป่าต้ว เพิ่งก่อตั้งมาได้ราว 26 ปี มีจำนวนประชากร 6,400 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,300 กว่าหลังคาเรือน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านศรีฐาน จำนวน 6 หมู่ ชุมชนบ้านเตาไห จำนวน 2 หมู่ และชุมชนบ้านกุดสำโรง จำนวน 1 หมู่ (เอาไว้เป็นพื้นที่นำร่อง)

ตำบลศรีฐานเป็นแหล่งผลิตหมอนขิด นำเศรษฐกิจพอเพียง ทางชุมชนมีกลุ่มคนที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์ อยู่ทั้งหมด 35 ครัวเรือน

ตำบลศรีฐานเป็นชุมชนที่ไม่ค่อยมีการอพยพย้ายถิ่นไปไหน ซึ่งแตกต่างจากชุมชนบ้านเตาไหที่อยู่ห่างไป 3 กิโลเมตร ที่มีผู้คนอพยพไปทำงานเกี่ยวกับการเจียรไนพลอย แก้ววัดหนัง ที่กรุงเทพฯ ประมาณ 3 ใน 4 ส่วน หรือเกินครึ่งหมู่บ้าน

เหตุผลที่ชุมชนไม่ขวนขวายที่จะอพยพ เพราะถึงเรียนจบปริญญาตรีแล้วไม่มีงานทำ ก็ยังสามารถช่วยครอบครัวสืบทอดกิจการทำหมอนขัดต่อได้ หรืออย่างมากที่สุดก็คือ เรียนจบแล้วไปทำงานรับราชการ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ไปทำไร่ยางพาราที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประมาณ 30-40 หลังคาเรือน

นั่นจึงส่งผลให้ชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่แต่งงานกันเอง มีตระกูลใหญ่อยู่เพียง 4 ตระกูล โดยคนมั่งมีก็จะไปสู้อหรือทาบทามคนที่มิซชาติตระกูลเหมือนกัน เคยลองถอดฝังเครื่องญาติ พบว่า เป็นเบาหวาน ความดันโลหิตสูง เกี่ยวโยงกันเต็มไปหมด

นอกจากนี้ตำบลศรีฐานยังมีเป้าหมายการทำงานด้านสุขภาพจิตดี คือ มีผู้ป่วยจิตเวชค่อนข้างมาก ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วเป็นบ้า และยังมีส่วนที่เป็นผลพวงจากยาเสพติดด้วย

เนื่องจากทางชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจเรื่องหมอนขัดมา ยาวนาน 40 กว่าปี ความเจริญที่เข้ามาถึงจึงทำให้ชีวิตของคนทั่วไปที่นี้เกี่ยวพันกับเรื่องเงินทองและการเป็นหนี้ โดยความเครียดจากการเป็นหนี้มันถือว่าสูงที่สุด อันที่จริงแล้วคนตำบลศรีฐานมีสิทธิที่จะฆ่าตัวตายกันปีละประมาณครึ่งคน แต่ตัวเลขจริง ประมาณ 2-3 ปีจึงจะมีสักหนึ่งคน เรายังพอต่อรองได้

อย่างไรก็ตาม เรามีหลวงตาสรวง สิริบุญโญ เจ้าอาวาสวัดศรีฐานใน อำเภอป่าต้ว และหลวงตาพวง สุชินทริโย เจ้าอาวาสวัดศรีธรรมาราม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว) ซึ่งเป็นคนพื้นเพบ้านศรีฐาน คอยดูแลและพัฒนา ทำให้ชุมชนของเราอยู่รอดปลอดภัยกันมาได้ถึงปัจจุบัน

เรื่องของการมีส่วนร่วม ตำบลศรีฐานถือได้ว่า มีรูปแบบของชุมชนที่เข้มแข็ง แม้จะคิดเรื่องการทำมาหากินเป็นหลัก แต่ก็ยังให้ความสำคัญมือในการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในเรื่องของเงินทอง

รวมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เนื่องจากเราเป็นตำบลที่ผลิตหมอนซิด ซึ่งเป็นสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ หรือเรียกชื่อย่อว่า โอทอป (OTOP: One Tambon One Product) และยังได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอทอป (OVC: OTOPT Village Champion) ในปี 2549 ซึ่งเป็น 1 ใน 80 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จาก “ดอนลิง” ธรรมดา เมื่อจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องเปลี่ยนชื่อเป็น “อุทยานวานร” ลิงซึ่งแต่ก่อนไม่คุ้นเคยกับคนมาก แต่พอดังเป็นหมู่บ้านโอทอป ไม่เพียงแค่นั้น แต่ทั้งดี้อและทำความเดือดร้อนให้กับทาง อบต.ทุกวัน

บ้านเมืองสะอาดน่าอยู่ โดยเฉพาะวันที่มีการจัดงานประกวดต่างๆ ตำบลของเราจะสะอาดที่สุด ยิ่งมีโอกาสรับเสด็จฯ จะสะอาดมากเป็นพิเศษ ถ้าวันไหนใครผ่านไปเจอกองขี้ควาย กองฟาง หนักรก ถือเป็นภาพลวงตา จริงๆ แล้วชุมชนเราทั้งสะอาดและน่าอยู่

บริบทชีวิต บริบทชุมชน ชีวิตของคนบ้านศรีฐานขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อหรือออเดอร์ (Order) เป็นหลัก มีคนมาออเดอร์ชีวิตบ้านเราอยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่จำเป็นต้องจ่ำรายมาก่อน สามารถที่จะกู้ยืมธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาลงทุนได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องส่งผลต่อชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมาก

อาชีพเสริมในครอบครัว นอกจากทำหมอนขิดกันทุกวัน ตั้งแต่ตื่นเช้าจนถึงพลบค่ำ ก็ยังมีอาชีพเสริมในการปลูกยางพารา เลี้ยงโคขุน ช่วงที่เศรษฐกิจดี ซื้อมาแสน ขาย 10,000 ได้กำไร 90,000 บาท (ความจริง แปลว่า ขาดทุน) กินยานอนหลับกันถ้วนหน้า ทุกครอบครัวจะต้องมีอาชีพอย่างน้อย 3-5 อาชีพ

เรื่องของงานเลี้ยง มาจากหนึ่งในขั้นตอนของการทำหมอนขิด คือ การฉีกนุ่นเก่า โดยจะมีรถไปรับซื้อนุ่นเก่ามาจากแถบจังหวัดอำนาจเจริญ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ฯลฯ และนำมาจ้างคนฉีกนุ่นซึ่งในตำบลมีโรงนุ่นอยู่ทั้งหมด 26 แห่งเราไปตรวจสอบสมรรถภาพอดพบว่า ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่มีความปลอดภัย และคนพวกนี้ ปรกติจะใส่ทูพีซ (Two Piece) คือกางเกงกับที่ปิดหน้า แต่ถ้าวันไหนพิเศษอากาศร้อนมากหรือทำงานกลางคืนคนเดียวก็จะใส่วันพีซ (One Piece) คือ ไม่มีกางเกง เนื่องจากเสื่อผ้าเวลาตีดุนแล้วมักจะซักไม่ค่อยออก

นอกจากนี้ วิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลศรีฐาน ส่วนใหญ่จะชอบสนุก สอดคล้องกับสถิติการดื่มเบียร์ในทุกระดับ โดยเฉพาะเด็ยวันนี้มีผู้หญิงดื่มเบียร์มากขึ้นและไม่เมาด้วย รวมทั้งยังชอบความสะดวกสบาย ขนาดมีตลาดเช้า-เย็น ก็ยังมีรถฟุ่มพวง (รถขายของชำ) เข้าไปถึงในหมู่บ้านตลอดเวลา

บริบทชุมชน...พลต่อสุขภาพ

จากปัญหาดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า บริบทชุมชนมีผลอย่างยิ่งต่อระบบสุขภาพ 40 กว่าปีที่ทำเรื่องของการพัฒนาหมอนขิด พฤติกรรมการทำงานของคนในชุมชนส่งผลต่อพฤติกรรมการกิน ทำให้ชาวบ้านมีโรคเรื้อรังเยอะและอยู่ในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะเบาหวาน ไตวาย หัวใจ โรคความดันโลหิตสูง ฯลฯ เรามีการต้อนรับน้องใหม่กันทุกเดือน บางคนรักษามานาน 10-20 ปี ก็จะกลายเป็น “เบาหวานและคณะ” บางคนก็เป็น “เบาหวานระดับมหาวิทยาลัย” ไม่ต้องสงสัยว่า คนที่ถูกตัดขาเป็นคนที่ไหน เพราะหมอนขิดที่รองได้ขาอยู่ บ่งบอกว่าเป็นคนศรีฐานแน่ๆ

ในส่วนของสถานีอนามัย (สอ.) ก่อนจะเริ่มต้นทำกองทุนโรงพยาบาล 2 บาท สถานการณ์ปัญหา ณ ขณะนั้นก็คือ เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย เพียงแค่ 4 คน ขณะที่คนไข้ในคลินิกโรคเรื้อรังมีเป็นจำนวนมาก และเมื่อได้รับการพัฒนาขึ้นจากสถานีอนามัย เป็นศูนย์สุขภาพชุมชน (ศสช.) ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน เจาะเลือดเอง จึงต้องบริการผู้ป่วยในจำนวนมากขึ้น อาคารสูงที่มี ก็เริ่มคับแคบ แออัด

ขณะเดียวกันก็มีผู้ป่วยหนักในหมู่บ้านที่ดูแลไม่ทั่วถึง ไม่มีบริการตลอด 24 ชม. ตอนเช้าผู้ป่วยต้องมานั่งรอ แม้จะบอกว่า อยู่เวร แต่พอถึง 2 ทุ่มก็ปิด แล้วมาอยู่บ้านพัก นอกจากจะมีคนมาเรียกเท่านั้น ไม่มีบริการส่งต่อฉุกเฉินที่เป็นกิจจะลักษณะ มีเพียงแค่การให้เวียนกันโดยนำรถของสถานีอนามัยที่ใช้สำหรับขนยาไปขนคนไข้ และตอนนั้นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ก็ยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์ จึงไม่มีแพทย์ออกบริการที่สถานีอนามัย ต้องพาผู้ป่วยไปโรงพยาบาลเอง

เส้นทางกำรพัฒนากองทุนโรงพยาบาล 2 บาท

หลักการและแนวคิดของตำบลศรีฐานวางอยู่บน 4 เรื่องหลักคือ
 1) การสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพ 2) การสร้างการเป็นเจ้าของ 3) การจัดการตนเองด้านสุขภาพ และ 4) การสร้างการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชน ถ้าเราพร้อมในเรื่องเหล่านี้ ก็จะสามารถกำหนดหรือจัดบริการที่เหมาะสมให้แก่ชุมชนได้

เส้นทางกำรพัฒนากองทุนโรงพยาบาล 2 บาท เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2545-2546 แสดงได้ดั่งแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพ เส้นทางกำรพัฒนากองทุนโรงพยาบาล 2 บาท

ปี 2546 เราเริ่มดำเนินการพัฒนา โดยปรึกษาหารือกับแกนนำ และหลวงตาสรวง ซึ่งเป็นผู้ชักชวนชาวบ้านในการพัฒนาเรื่องต่างๆ เวลาท่านคิดทำอะไรชาวบ้านต่างก็ยินดีจะร่วมสร้างบารมีด้วย หากท่านเอ่ยปากจึงไม่ยากที่จะสำเร็จ

เมื่อทุกคนมองเห็นร่วมกันว่า สถานือนามัยมีได้ทุนสูง ทำให้ขึ้นลงลำบาก ประกอบกับอาคารเริ่มคับแคบ แออัด จึงมีมติขอรับบริจาคเงินเพื่อร่วมแรงกันต่อเติมอาคารชั้นล่าง โดยการระดมทุนจากชาวบ้านด้วยตนเอง ไม่มีการพิมพ์ซอง ใช้เวลาเพียงไม่นาน ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ซึ่งตรงกับวันวาเลนไทน์พอดี ก็สามารถรวบรวมเงินได้ทั้งหมด 6 แสนบาท นำมาใช้ต่อเติมอาคารชั้นล่างจนแล้วเสร็จ พร้อมให้บริการ

พอปี 2548 กระแสเรื่องโครงการ “2 บาทร่วมลงขันสร้างสรรค์โรงพยาบาลตำบล” ของ นพ.พงศ์พิชญ์ วงศ์มณี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มโด่งดังจากการที่ท่านทำแล้วประสบความสำเร็จ ประกอบกับช่วงเวลานั้นชาวบ้านอีกหิมอยากมีโรงพยาบาลตำบล (รพ.ต.) จึงเตรียมจัดทีมเพื่อพัฒนา จากนั้นก็ไปดูงานที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และกลับมาจัดทำเวทีประชาคมทุกหมู่บ้าน เพื่ออธิบายความหมายของคำว่า โรงพยาบาลตำบล เพราะทุกคนมีจินตนาการในเรื่องนี้ไม่เหมือนกัน

ในเวทีเรามีการพูดคุยกันว่า บทบาทของชาวบ้าน ทั้งถิ่น จะต้องทำอะไรถึงจะมีโรงพยาบาลตำบล และโรงพยาบาลตำบลในมิติของเราคืออะไร บางคนก็ตีใจว่าคงจะไม่ต้องไปผ่าตัดไส้ติ่งในเมืองแล้ว ซึ่งก็ต้องอธิบายให้เข้าใจใหม่ว่า ไม่ใช่เป็นแบบนั้น หลังจากนั้นจึง

มีมติให้จัดตั้ง “กองทุนโรงพยาบาล 2 บาท” เพื่อเก็บเงิน 2 บาทต่อคน ต่อเดือน

ผลผลิตที่ได้ก็คือ เรามีกองทุนสุขภาพ 1 กองทุน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร 1 ชุดที่มาจากประชาชน มีเงินที่เก็บจากชาวบ้านได้ปีละประมาณ 1.6 แสนบาท และ อบต. ให้เงินสมทบในปีแรก 3 แสนบาท ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ก็ตามมาสมทบเงินอีก 2 แสนบาท ขณะเดียวกันทางโรงพยาบาลก็มีเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็น 13 คน เนื่องจากใช้เงินของกองทุนไปจ้างลูกหลานของพ่อแม่ที่เป็นสมาชิกกองทุนซึ่งเรียนจบทางด้านพยาบาลมาสมัครทำงาน อีกทั้งเรายังถือเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอีกด้วย

มาถึงช่วงระหว่างปี 2549-2554 ทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มีการนำร่องกองทุน สปสช.เป็นปีแรก ให้อำเภอละ 1 ตำบล แต่สำหรับอำเภอป่าตาวนั้นเป็นกรณีพิเศษ ทำให้ตำบลศรีฐานมีโอกาสได้เข้าร่วมโดยไม่ต้องสมัคร เราจึงได้ดำเนินงานกองทุน สปสช.กับ อบต. รวมทั้งมีการระดมทุนโรงพยาบาล 2 บาทอย่างต่อเนื่อง

องค์กรและหน่วยงานที่ร่วมพัฒนาในตำบลศรีฐาน มีทั้งองค์กรภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นคือ อบต. ท้องที่คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ เช่น วัด โรงเรียน สถานีนามัย และประชาชน ส่วนองค์กรภายนอกก็มีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) โรงพยาบาลชุมชน และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.)

อุปสรรคและการก้าวข้าม

สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการทำงานเรื่องกองทุนโรงพยาบาล 2 บาท คือ ความไม่มั่นใจของชาวบ้าน แม้ว่าเงิน 2 บาทจะเป็นจำนวนน้อยนิด เทียบไม่ได้กับเงินที่เขาให้กับลูกหลานในแต่ละวัน แต่เมื่อไม่มั่นใจว่าจะเกิดอะไรขึ้น ท่าทีอึดออดก็ย่อมมี ในหมู่หนึ่งๆ อาจจะมีประมาณ 3-4 คนที่เป็นลักษณะนี้ แม้จะไม่ได้บอกเต็มปากเต็มคำว่าไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่แน่ใจและไม่ยอมออกเงิน

อีกทั้งช่วงนั้นมีนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคเกิดขึ้น หมายความว่า จ่ายเงิน 2 บาทแล้ว ก็ยังต้องจ่าย 30 บาทเหมือนเดิม เขาจึงมองว่า ไม่มีผลอะไร

เราจึงต้องแสดงออกให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะทำอย่างต่อเนื่อง และเมื่องานเสร็จ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาเห็นด้วยตามันเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการบริการ บุคลากรที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ในปีต่อมาหรืออาจจะไม่ถึงปีด้วยซ้ำ เขาก็นำเงินมาส่งเข้ากองทุน แล้วบอกว่า บังเอิญวันนั้นไม่มีเงินย่อยเลยไม่ได้เข้าร่วม ก็ไม่เป็นไร แสดงว่าเขาเริ่มมีความมั่นใจแล้ว

กระบวนการ พลวัต และผลลัพธ์จากการพัฒนา

กระบวนการและกิจกรรมการดำเนินงาน สรุปอีกครั้งได้ว่า 1) ต้องเตรียมทีมพัฒนาและไปศึกษาดูงานตามที่ต่างๆ โดยทีมงานของเราจะเป็นแกนนำมาจากทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5-6 คน 2) เมื่อตั้งทีมได้ ก็เปิดเวทีประชาคมเพื่อจัดตั้งกองทุนโรงพยาบาล 2 บาท และเนื่องจากตำบลศรีฐานแบ่งออกเป็น 3 ชุมชนดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น เวลาจัดเวทีจึงไม่ได้ทำหมู่บ้านใดเพียงหมู่บ้านเดียว แต่จะทำเป็น

หมู่บ้านแฝด เพราะเมื่อบอกว่า จะทำประชาคม ชาวบ้านมักมากันน้อย จึงต้องทำรวมกัน 3) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจากประชาชน จำนวน 3 คนต่อ 1 หมู่ โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นคนวางแผนพัฒนาว่าจะจ้างคนจำนวนกี่คน เอาเงินไปใช้ทำอะไรบ้าง เป็นต้น 4) จัดหาและพัฒนาบุคลากร ได้แก่ พยาบาลเวชปฏิบัติ 5) ปรับบริการและเชื่อมโยงกิจกรรมกับงานอื่นๆ โดยเราจะมีการอยู่เวรตลอด 24 ชม. มีหอพักบริการตั้งแต่ตื่นตอนเช้า ชาวบ้านไม่ต้องมานั่งรอรอกต่อไป และ 6) ปรับปรุงพัฒนาโดยคณะกรรมการบริหาร ทั้งภูมิทัศน์ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ผลผลิต ผลลัพธ์ จากการพัฒนา มีดังนี้ 1) เรามีเงินที่ได้รับบริจาค จำนวน 6 แสนบาท สำหรับต่อเติมอาคารชั้นล่างของสถานอนามัยจนแล้วเสร็จ เมื่อปี 2546 ดังที่ได้กล่าวไป 2) มีกองทุนสุขภาพคือ กองทุนโรงพยาบาล 2 บาทซึ่งประชาชนจ่ายสมทบเดือนละ 2 บาทต่อคน หรือ 24 บาทต่อปี โดยการเก็บเป็นรายปีนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2548 3) มีเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็น 13 คน ในจำนวนนี้เป็นพยาบาลเวชปฏิบัติรวม 4 คน 4) มีการปรับปรุงบริการเป็นตลอด 24 ชม. มีบริการที่บ้าน และบริการส่งต่อฉุกเฉิน โดยร่วมกับ อบต. จัดซื้อรถพยาบาลเป็นกิจจะลักษณะ อีกทั้งยังมีศูนย์ อปพร. อยู่เวรตลอด 24 ชม. 5) ชาวบ้านมีส่วนร่วมและพึงพอใจ โดยมีการระดมทุนเพื่อสมทบอย่างต่อเนื่องทุกปี และ 6) เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานของชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์หมอนขิดของเราขายดียิ่งขึ้น

เงื่อนไขความสำเร็จและการพัฒนาต่อยอด

เงื่อนไขความสำเร็จในการขับเคลื่อนการทำงานของตำบลศรีฐาน ประกอบด้วย 1) ชุมชนมีเป้าหมายชัดเจน มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งอยากให้มีเจ้าหน้าที่เพิ่ม อยากรกกระดืบเป็นโรงพยาบาลตำบล ทุกภาคส่วนจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างแท้จริง 2) การมีข้อมูลหรือระบบข้อมูลที่ดี 3) การมีกลไกการประสานงานองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทำให้มีเครือข่ายได้รับโอกาสในการพัฒนา รวมถึงได้รับการสนับสนุน ทำให้บุคลากรได้ความรู้และแรงบันดาลใจในการทำงาน เพราะถ้าเราคบกันแต่คนภายในชุมชน ก็จะหยุดอยู่แค่นั้น ไม่ไปไหน แต่ถ้าเราคบกับคนภายนอก องค์กรที่มีความรู้ทางวิชาการและงบประมาณสนับสนุน ก็จะทำให้เราได้รับแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาต่อยอดได้ และ 4) ใช้กลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้คือกลไกที่ทำให้การทำงานของตำบลศรีฐานประสบความสำเร็จ

ความเชื่อมโยงและพัฒนาต่อยอดกับงานด้านอื่นๆ ประการแรก การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพชุมชนเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ เช่น ชมรมสร้างสุขภาพ ซึ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพวัยทำงานและการออกกำลังกาย ชมรมผู้สูงอายุซึ่งดูแลผู้ป่วยและเพื่อนใกล้ตาย โดยการไปเยี่ยมกลุ่มที่นับถอยหลัง ทำพิธีของผู้เฒ่าผู้แก่เพื่อส่งวิญญาณไปสู่สุคติกองทุน สปสช. เน้นการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค รวมไปถึงการบริการฉุกเฉิน เพื่อช่วยเหลือชีวิตแบบองค์รวมให้อยู่รอดปลอดภัย

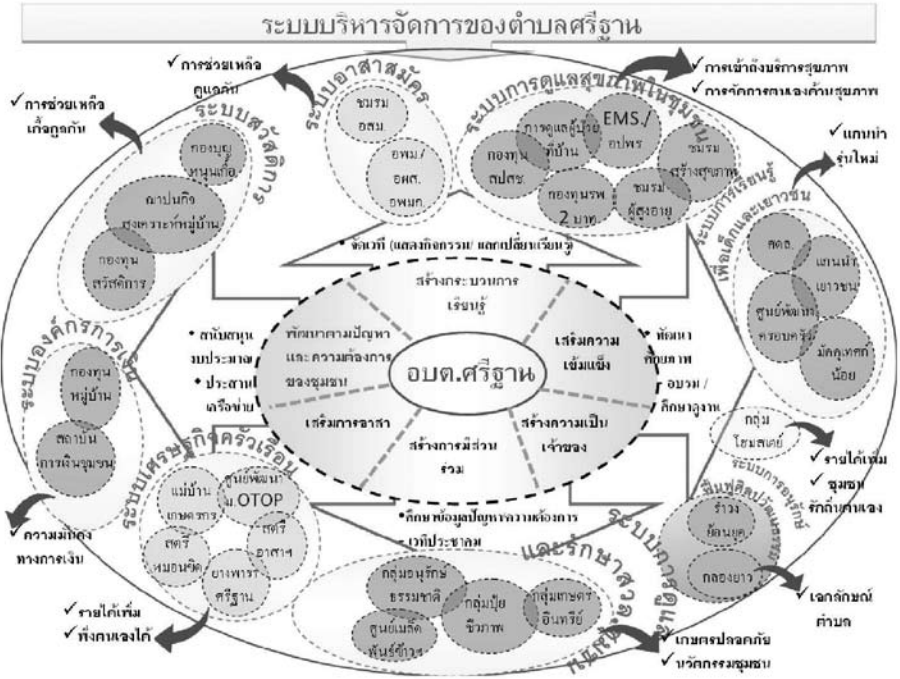
ประการต่อมาคือ การพัฒนานโยบายสาธารณะของตำบล และส่งเสริมโครงการอื่นๆ ให้เป็นนโยบายสาธารณะในชุมชน เช่น ตำบลศรีฐานเป็นชุมชนที่มีเงินเยอะ คนชอบดื่ม ชอบกิน เมื่อไปสอบถามร้านขายส่ง-ขายปลีกข้างสถานีอนามัย ถึงสถิติการดื่มสุราในวันธรรมดา เขาบอกว่า หากคำนวณหยาบๆ จะคูณได้ 20,000 บาทต่อวัน ซึ่งคิดตัวเลขเฉพาะที่ซื้อกันเป็นลังๆ ไม่ใช่แบบทีละเป๊กสองเป๊ก และในช่วงเทศกาล เช่น วันปีใหม่ สงกรานต์ บุญบั้งไฟ เขาบอกว่าขายได้ 1.7 แสนบาทต่อวัน ซึ่งช่วงเทศกาลนั้นจะกินระยะเวลาาน 4-5 วัน ก็ลองคำนวณดูว่าเป็นเท่าไร ด้วยเหตุผลดังกล่าว เราจึงจัดทำโครงการ “ดุ่มไฮมน้ำใจ ไม่มีน้ำเมา งานศพงดเหล้า เราไม่ทิ้งกัน” ขึ้น โดยมีการทำประชาคม ผ่านออกมาเป็นนโยบายสาธารณะของตำบล ว่าจะไม่มีการกินเหล้าในงานศพ ถามว่า สามารถทำได้ร้อยละเปอร์เซ็นต์ไหมตอบได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วไม่กิน อาจจะมีบางกลุ่มที่แอบๆ ทำ ก็ไม่เป็นไร เพราะเขารู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดีเพียงแต่ยังหยุดไม่ได้เท่านั้น

ประการสุดท้าย การถอดบทเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในชุมชน เช่น สถานที่ วิทยากร และสื่อ ซึ่งเรื่องของกองทุนโรงพยาบาล 2 บาท ก็เป็น 1 ใน 29 งาน ที่เราพัฒนาขึ้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของตำบล

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารจัดการของตำบลศรีฐานในภาพรวม ซึ่งแสดงดังแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพ ระบบบริหารจัดการของตำบลศรีฐาน

จากแผนภาพ ตำบลศรีฐานมีระบบบริหารจัดการอยู่ทั้งหมด 8 ระบบคือ 1) ระบบการดูแลสุขภาพในชุมชน 2) ระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน 3) ระบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ระบบการดูแลสุขภาพและรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน 5) ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน 6) ระบบสวัสดิการการเงิน 7) ระบบสวัสดิการ และ 8) ระบบอาสาสมัคร

ซึ่งในส่วนของระบบดูแลคุณภาพในชุมชน มีอยู่ทั้งหมด 6 งาน โดยกองทุนโรงพยาบาล 2 บาทเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในระบบนี้

สุดท้าย ข้อคิดและประสบการณ์ที่เราได้รับจากการทำงานที่ผ่านมา กล่าวโดยสรุปคือ แขนงนี้ต้องมีศักยภาพ และต้องเชื่อว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ จากนั้นจึงมาทำงานเชื่อมโยงกัน ถึงจะทำให้งานสำเร็จได้ ส่วนอีก 10 ปีข้างหน้าตำบลศรีฐานจะเป็นอย่างไร คิดว่า ที่ผ่านมานี้ ชุมชนยังขาดการเรียนรู้กันเอง เราต่างคนต่างดีมาเยอะแล้ว มีทั้ง ธ.ก.ส.สถาบันการเงิน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือพัฒนา โอกาสต่อไป น่าจะมาจัดทำหลักสูตรของเราเพื่อถอดองค์ความรู้ภายในชุมชน และให้เพื่อนจากศูนย์อื่นๆ มาร่วมเรียนรู้ทำงานเชื่อมทั้งคนและงานไปพร้อมกัน

“ถึงจะลดลง แต่ความสุขเพิ่มขึ้นมาก”

พินเพเป็นคนจังหวัดยโสธรตั้งแต่กำเนิด พอโตขึ้น อายุได้ 19 ปี ก็ไปเรียนเป็นหมอนามัย และเริ่มทำงานที่สถานีอนามัยตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา รวมระยะเวลาประมาณ 27 ปี กระทั่งเริ่มมาคิดว่า น่าจะไปทำงานอื่นที่ตรงจริตมากกว่าและเหมาะกับวัยที่มีอาวุโสขึ้น จึงขอโอนไปอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ซึ่งปีนี้เป็นปีที่ 2 แล้วที่ ย้ายมา

ตอนที่ตัดสินใจย้ายจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขมาอยู่ อบต. เราถามตัวเองว่า ชีวิตหลังจากนี้ต้องการอะไร ข้อหนึ่งที่สำคัญคือ ชีวิตฉันต้องไม่เครียด งานเดิมที่ทำอยู่ถ้ายังทำต่อ ต้องได้ขึ้นเป็นหัวหน้าแน่นอน ซึ่งไม่เอา มันเครียดการเป็นหัวหน้าต้องดูแลเรื่องการบริหารจัดการคน เงินทอง อะไรต่อมิมะไรต่างๆ ในขณะที่เราชอบงานเชิงคุณภาพ ทำเล็กๆ แต่ลึกๆ มากกว่า อีกทั้งถ้ายังอยู่สถานีอนามัยต่อไป เราก็ต้องอยู่เวร เวรต้องระงับด้วยการอยู่เวร อยู่เวรแล้วจึงได้เงิน พอดีลูกคนโตเรียนจบ จึงเอาเงินที่เคยส่งลูกมาใช้ โดยไม่ต้องมีเวร และได้มีวันเสาร์-อาทิตย์เป็นของตัวเอง

ประจวบเหมาะๆกับมีโอกาสไปเรียนต่อทางด้านสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้เรียนรู้ความทุกข์ของคนว่าไม่ได้มีเฉพาะเรื่องสุขภาพ และได้ไปคลุกคลีกับอาชีพต่างๆ มากมาย เลยอยากไปทำงานตรงจุดนั้น

ความจริงแล้ว ความคิดที่อยากจะทำงานนอกเหนือจากงาน
สุภาพไม่มีใครมาบังคับได้ตั้งแต่สมัยที่อยู่สถานีนานมาแล้ว แต่ด้วย
ลักษณะงานที่เฉพาะเจาะจง ทำให้บางครั้งการทำงานของเราเหมือน
ไม่รู้จึกที่รู้จักทาง ว่าอยู่ตรงไหนถึงจะเหมาะสม

พอได้ย้ายมาอยู่ที่ อบต. ก็พบว่า อบต.เป็นองค์กรที่มีความเป็น
อิสระ มีอำนาจและงบประมาณ แม้งานส่วนหนึ่งจะทำตามภารกิจ
และนโยบายที่ได้รับมอบหมาย แต่งานอีกส่วนหนึ่ง จะต้องทำด้วย
ตนเองเป็นหลักใหญ่ อีกทั้งการทำงานก็มีความคล่องตัวเพราะทุก
อย่างจบลงที่นั่น ไม่เหมือนสมัยก่อน เวลาจะขออนุญาตทำอะไรแต่ละ
ครั้ง ต้องทำบันทึกร้องเรียนถึงสาธารณสุขอำเภอ สาธารณสุข
จังหวัด มีความยุ่งยากหลายขั้นตอน นอกจากนี้ การทำงานวิจัยเชิง
คุณภาพ ถ้าคนรอบข้างไม่มีความรู้สีกร่วมกับสิ่งที่เรากำลังจะทำก็จะเหมือน
เป็นการเอาเปรียบ ทำให้รู้สึกเกรงใจเพื่อนถ้าเราออกไปไหนบ่อยๆ จึง
ตัดสินใจขอโอนไปอยู่กับ อบต.ดีกว่า

ตอนนั้น เรายอมแม้กระทั่งลดตำแหน่งซี (C: Common Level)
ของตัวเองลง จาก C7 มาเป็น C6 ยอมลดเงินเดือนไม่เป็นไร นี่ก็เสีย
ว่าไม่เคยมีเงินจำนวนนั้นมาก่อน อีก 2 ปีก็ได้ขึ้นมาเหมือนเดิม แต่สิ่ง
ที่ได้รับกลับมาคือ ถึงซีจะลดลง แต่ความสุขเพิ่มขึ้นมาก และมีพลังที่
จะทำงานอื่นซึ่งตัวเองอยากทำต่อ แม้ตอนนี้จะดูชราไปสักหน่อย แต่
ยืนยันว่ายังไม่แก่

การจัดการกองทุนกับ ระบบสุ่มกาฬ

กรณีศึกษา 2:

การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ

กรณีศึกษา 2: การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ

นายสมเกียรติ สุทธิธำไพ

ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน

**และประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม**

อบต.บางระกำ กับ วิสัยทัศน์สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำมีวิสัยทัศน์ กล่าวไว้ว่า

“วัฒนธรรมชุมชนดำรงอยู่ อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เก็บออม
เพื่อแก้จน ประชาชนอยู่เป็นสุขแบบพอเพียง”

ในเรื่องของวัฒนธรรมของชุมชนดำรงอยู่ ตำบลบางระกำมี
วัฒนธรรมของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แม้ว่าปัจจุบัน “การ
ลงแขก” “เอาแรงกัน” จะเริ่มถดถอยไป แต่เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นใน
ชุมชนก็ยังมีการบอกกล่าว ให้ความช่วยเหลือกัน ไม่ว่าจะเป็น
ประเพณีหรืองานบุญต่างๆ ก็มีผู้คนไปร่วมช่วยขับเคลื่อนทำให้งาน
สำเร็จลงได้

การอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ของตำบลบางระกำ
มีคูคลองมาก การดูแลสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้
ตำบลสะอาด น่าอยู่ ซึ่งเราได้มีการสร้างพื้นฐานไว้ให้กับชุมชนในเรื่อง
ของโครงการบ้านมั่นคงว่า จะต้องเป็นต้นแบบของบ้านมั่นคงที่สะอาด

เรียบง่าย ไม่มีน้ำเสียไหลลงในคูคลอง ไม่มีขยะมูลฝอย และทาง
อบต.ตั้งใจไว้ว่า จะไม่ซื้อรถเก็บขยะ ขยะทุกชิ้นต้องถูกกำจัดโดยมือ
ของคนในชุมชนเอง

เก็บออมเพื่อแก้จน ตอนนี้เรามีสถาบันการเงินชุมชนของตำบล
บางระกำ เป็นธนาคารที่เปิดให้บริการกับประชาชนตั้งแต่วันจันทร์ถึง
วันศุกร์ เวลา 8 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็น เหมือนกับธนาคารทั่วไป ไม่ว่าจะ
จะเป็นการฝาก-ถอน-กู้ โดยตั้งปณิธานไว้แต่แรกว่า ถ้าจะตั้งสถาบัน
การเงิน แล้วเปิดทุกวันไม่ได้ก็อย่าเปิดเสียดีกว่า ดังนั้นหากตำบล
บางระกำจะเปิดธนาคาร ก็ต้องทำให้ได้จริง ซึ่งตั้งแต่ปี 2548 จนถึง
ปัจจุบัน เรามีเงินหมุนเวียนประมาณ 15 ล้านบาท รวมเป็นเงิน
กองทุนที่จัดตั้งประมาณ 20 ล้านบาท ถือเป็นแหล่งการเงินของชุมชน
ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

และสุดท้าย ประชาชนอยู่เป็นสุขแบบพอเพียง นั่นคือ เน้นความ
พอเพียงในเรื่องของความเป็นอยู่ พยายามหาบุคคลต้นแบบตาม
แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว มาใช้เป็นต้นแบบให้ชุมชน เพราะคนในชุมชนเป็นหนี้กันมาก แต่
พอเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ก็สามารถปลดหนี้ได้สำเร็จ

ภูมิ-ประวัติศาสตร์ คือ รากของชุมชน

ทางด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ
เป็นตำบลคนสุดท้าย-น้องสุดท้าย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางเลน
ติดกับอำเภอนครชัยศรี พื้นที่ประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร มี
ประชากรทั้งสิ้น 4,549 คน แยกเป็นชาย 2,188 คน และหญิง 2,361

คน ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ ดินดำน้ำชุ่ม มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านแบ่งตำบลออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออก 9 หมู่บ้าน ฝั่งตะวันตก 6 หมู่บ้าน รวม 15 หมู่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลบางระกำ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำจัดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก มีพื้นที่รับผิดชอบ 15 หมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่ 1, 3 และ 4 เป็นหมู่บ้านที่น้ำกลัว มีชื่อว่า หมู่บ้านบางชะโงย อธิบายได้ตามยุทธศาสตร์-ภูมิศาสตร์ของคนโบราณ ชุมชนบริเวณนี้มีใจมาตั้งชุมชนใจอยู่ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยเจ้าหน้าที่ตำรวจมาก็ครั้งก็ไม่เคยจับใจก็ครั้งนี้ได้ แต่คนบางชะโงยไม่ขโมยของใครในบริเวณนั้น จะไปขโมยที่อื่น แล้วนำมาเผื่อแผ่ คนบริเวณนั้นจึงเหมือนได้รับอานิสงส์ ใครมาถามก็จะบอกว่า ไม่มี ไม่รู้เวลามีเรือมาจอด เนื่องจากชุมชนอยู่ติดแม่น้ำ พอลงหลักปักถ่อ ถามว่า ที่นี้ที่ไหน พอบอกว่า บางชะโงย ถอนถ่อเลยไม่กล้าอยู่ แต่มีบางลำก็กล้ามาจอด ปรากฏว่า ลำที่ถอนถ่อไป ไปจอดที่บางพระแทนของหายเรียบเลย ขณะที่จอดตรงบางชะโงยไม่มีสิ่งใดหาย นี่คือประวัติดั้งเดิม

หมู่ที่ 2 กับ 6 คือ หมู่บ้านแหลมไไร่ ตั้งชื่อตามลักษณะของแม่น้ำที่มีดินออกตรงโค้ง เป็นแหลมไไร่ยื่นออกมา

หมู่ที่ 5 คือ หมู่บ้านคลองสวิตชาติ

หมู่ที่ 7 คือ หมู่บ้านท้องคั่ง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับหมู่ที่ 6 (หมู่บ้าน

แหลมไร่) เพราะลักษณะมันคั่งเข้า ขณะนี้ถูกน้ำกัดเซาะพังไปเรื่อยๆ กำลังหาวิธีการป้องกันอยู่

หมู่ที่ 8 และ 9 คือ หมู่บ้านบางระกำ หมู่ที่ 13 คือ หมู่บ้านคลองบางบอน หมู่ที่ 14 คือ หมู่บ้านหนองปรัง และหมู่ที่ 15 หมู่บ้านทุ่งไผ่ลิง

สำหรับหมู่ที่ 10, 11 และ 12 คือ หมู่บ้านคลองชัยขันธุ์ ซึ่งได้เงินจากโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) มา 20,000 กว่าบาท ด้วยเงินเริ่มต้นเพียงนิดเดียว แต่สามารถรวมคนในชุมชนของตนเอง รวมกลุ่มกันลงขันกัน บริหารจัดการหมู่บ้านเป็นร้านค้าชุมชน ปัจจุบันเข้มแข็งมาก มีจำนวนเงินหมุนเวียนประมาณ 10 ล้านบาท

สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ด้านการศึกษา ตำบลบางระกำมีโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดสุขวัฒนาราม โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 4 และโรงเรียนบ้านหนองปรัง รวมทั้งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพมากอยู่ 1 แห่งคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางระกำ ทาง อบต. พยายามที่จะแข่งขันให้ทัดเทียมกับศูนย์เด็กเล็กของเอกชนให้ได้ ขณะนี้มีนักเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก

สถาบันและองค์กรทางศาสนา เรามีวัด 1 แห่งคือ วัดสุขวัฒนาราม (วัดบางระกำ) เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และมีพระพุทธรูปที่มีความสำคัญทางพุทธศาสนาประดิษฐานอยู่ ชื่อว่า หลวงพ่อพุทธที่บังกร ซึ่งถือเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ที่ 4 ในศากยวงศ์ (สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา) รวมทั้งมือดีดีเจ้าอาวาส 2 รูปที่

มีเมตตาคารมสูงคือ เจ้าอธิการคล้า อินทโชโต ผู้สร้างวัด และพระครูปัญญาประยุต (มาก ปญญาตุโต) หรือหลวงพ่อยิ้มแห่งลุ่มน้ำท่าจีน เวลาใครไปเจอท่านจะได้เห็นแต่รอยยิ้มอันประทับใจ ไม่เคยมีคำว่าโกรธใคร

ในส่วนของการสาธารณสุข เรามีสถานอนามัย 1 แห่งคือ สถานอนามัยบางระกำ ทำหน้าที่ดูแลเรื่องสุขภาพชุมชน ปัจจุบัน เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในตำบลบางระกำ ส่วนใหญ่จะเป็นวัด โดยมีอุทยานมัสยิดนานาพันธุ์ ซึ่งมีพันธุ์ปลามากมายมหาศาล ตั้งอยู่ในบริเวณท่าหน้าวัดสุขวัฒนาราม ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวล่องเรือชมสองฝั่งแม่น้ำท่าจีนและยังมีพิพิธภัณฑ์วิถีขวานาลุ่มน้ำนครชัยศรี อยู่ในบริเวณวัดสุขวัฒนาราม เปิดให้ผู้ที่สนใจเข้าชมทุกวัน โดยในพิพิธภัณฑ์ได้รวบรวมอุปกรณ์การทำมาหากินของคนโบราณเอาไว้มากมายหลายอย่าง เช่น เกรียนโบราณ เครื่องมือไม้ข้าวเปลือก เครื่องตัดข้าว มีโอกาสที่แวะเวียนไปเที่ยวชมได้ ที่นี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปตลอด เพราะอยู่ติดกับตลาดน้ำลำพญา

มาถึงเรื่องแหล่งน้ำ เรามีแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งสิ้น 31 สาย ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน จำนวน 1 สายและคูคลองต่างๆ ในตำบลอีกจำนวน 30 สาย ซึ่งต้องดูแลให้ดี ให้เป็นคลองสวยน้ำใสที่ต้องการ เพราะถ้าคูคลองน้ำเน่าเสีย ก็จะส่งผลกับเรื่องของ การประกอบอาชีพ เนื่องจากอาชีพหลักของชาวบ้านในตำบลบางระกำ คืออาชีพเกษตรกรรม การทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นหลัก เช่น การทำมะลิปลอดภัยไม่มีสารเคมี ซึ่งทำได้สำเร็จแล้ว อีกทั้งเรายังส่งออกตะไคร้

ไปยุโรป ส่งเครื่องต้มยำกุ้งไปยังต่างประเทศ ซึ่งมีความปลอดภัยทุก
อย่าง แต่เสียดายว่า น้ำท่วมครั้งที่ผ่านมามีพัดพาไปหมดแล้ว

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ (ออมทรัพย์รายเดือนด้วยสัจจะวันละ 1 บาท)

“เงินเพียง 1 บาทเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม
คือ ให้มารวมตัวเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการสร้างทุนทางสังคมที่
สมดุล เกิดสังคมที่ผู้คนมีความสุข”

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10
พฤษภาคม 2549 หลังจากตั้งสถาบันการเงินได้ 1 ปีเราคิดกันว่า เมื่อ
มีสถาบันการเงินแล้วก็ควรมีกองทุนสวัสดิการให้กับชุมชน จึงไป
สืบหาความรู้ โดยการไปศึกษาดูงานตามที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ตำบล
หนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน หรือตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี หรือกับปราชญ์ที่ทุกท่านรู้จักกันดี อย่างครูขบ ยอด
แก้ว (ผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต จังหวัด
สงขลา) พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (ผู้ก่อตั้ง
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด) ฯลฯ เพื่อศึกษาริธีการที่เขาได้
ดำเนินการมา และนำแนวทางมาบริหารจัดการให้เข้ากับบริบทของ
ตำบลบางระกำ

กลุ่มออมทรัพย์วันละบาท หรือเดือนละ 30 บาท เป็นการสร้าง
กองทุนสวัสดิการภาคประชาชน สมาชิกทุกคนสะสมเงินเดือนละครั้ง
ครั้งละ 30 บาท จะไม่มีการคืน ยกเว้นลาออกหรือตาย ดอกผล
ของกองทุน ไม่มีการปันผล

เราต้องมีการพูดคุยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่า เมื่อกองทุนเกิดขึ้นแล้วจะไม่ล้มหายตายจากเหมือนหลายที่ซึ่งเคยประสบมา ต้องสร้างทุนทางสังคมให้เกิดขึ้น เพื่อให้ตำบลบางระกำเป็นตำบลที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเอง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยทำให้ทุกคนมองเห็นร่วมกันว่า เงิน 1 บาทของท่านนั้นเล็กน้อย ถ้าให้สตางค์เด็กไปกิน เด็กยังโยนทิ้ง ไม่อยากได้ แต่เราขอได้ไหม เอา 1 บาทนี้มารวมกันเข้า เป็น 30 บาทของแต่ละคน แต่ละเดือน เทียบแล้วจะเป็นเงินจำนวนมหาศาล

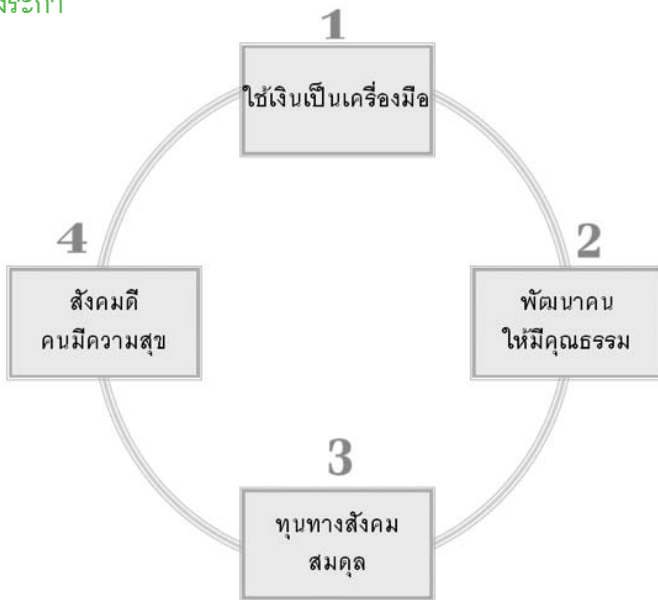
การเริ่มต้นจึงอาศัย “แรงเหวี่ยง” จากผู้สูงอายุก่อน เพราะผู้สูงอายุมักกลัวตาย กลัวไม่มีสตางค์ซื้อโลงศพ เขาจะรีบมาก่อน พอเข้ามาช่วยกันแล้ว สมาชิกซึ่งเป็นผู้สูงอายุ มีจุดอ่อนว่า เดียวก็หลงลืม จำอะไรไม่ค่อยได้ จึงบอกว่า โยม ถ้ากลัวลืม ก็จ่ายมาเป็นรายปี ปีละ 360 บาท

จุดประสงค์หนึ่งที่บอกเช่นนี้ เพราะถ้าจ่ายแค่เดือนละ 30 บาท รวมกันเมื่อไหร่จะได้เป็นกองทุน แต่หากจ่ายเป็นปีละ 360 บาท หลายคนมารวมกัน ใช้เวลาเพียงแค่ 6 เดือนก็สามารถเริ่มต้นจัดบริการได้ เพราะมีเงินก้อนใหญ่

เราจึงล่อใจว่า ไม่ต้องกลัวกองทุนล้ม อบต.จะจ่ายสมทบให้ 1 แสนบาท เป็นกำลังใจให้ก่อน และในฐานะที่เราเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ซึ่งโดยปกติจะได้รับเชิญไปเป็นพิธีกรทำงาน ไม่ว่าจะเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย อยู่แล้ว เมื่อมีโอกาสจับไมโครโฟนครั้งใดก็ต้องพูดถึงสวัสดิการออมวันละบาท ออกไปชี้แจงทุกที่ จากนั้นเขาจึงยกให้เป็นประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ

แนวคิดการจัดกองทุนสวัสดิการระดับตำบล มีดังนี้ 1) ใช้เงินเป็นเครื่องมือ 2) พัฒนาคนให้มีคุณธรรม 3) ทูทางสังคมสมดุล และ 4) สังคมดีคนมีความสุข แสดงดังแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพ แนวคิดการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ

ปัจจุบัน ไม่ว่าจะขับเคลื่อนอะไรก็ตาม ถ้าไม่มีเงินจะขับเคลื่อนได้ยากลำบากมาก แต่ถ้าเรามีเงินสักนิดหนึ่ง เช่น อบต.ให้มา 1 ล้านบาท แล้วเอาเงินของชาวบ้านมารวมกันเข้า เริ่มมีเงินเยอะขึ้น ก็จะกลายเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนได้ทันที เมื่อมีเงินก็นำไปพัฒนาจิตใจของคนได้ เพราะคนในชุมชนมองเห็นว่า เริ่มมีคนได้สตางค์

กองทุนผู้มีภาพลักษณ์ที่ดี จึงช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น แสดงว่า
คุณธรรมมาจากตัวเงิน ก่อเกิดโดยมีเงินเป็นตัวตั้ง ทำให้เกิดทุนทาง
สังคม ความเท่าเทียมกัน ความสมดุล เพราะไม่ว่าจะยากดีมีจน
เศรษฐกิจหรือยากหาเข้ากินคำ ก็จ่ายคนละ 1 บาทเหมือนกัน ไม่มี
ความเหลื่อมล้ำทางสังคม นำไปสู่การอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมที่ร่มเย็น
เป็นสุข

ขั้นตอนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการระดับตำบล มี 6
ขั้นตอน ประกอบด้วย

- 1) จุดประกาย ร่วมคิด เพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ให้ทุก
คนในชุมชนได้รับรู้
- 2) ให้ความรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน
- 3) รับสมาชิก ร่วมปฏิบัติ
- 4) ติดตามผล ร่วมแก้ปัญหา เพราะเมื่อตั้งกองทุนขึ้นมา ย่อม
ต้องมีปัญหาเกิดขึ้นกับทุกกองทุน ยิ่งข้าราชการเมืองคนละหัว อย่าให้
พลาด อีกฝ่ายจะโจมตีทันทีว่า ส่อแววจะล้ม จะโกงบ้าง และอีก
ปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่เข้าใจของสมาชิก ยกตัวอย่าง สมาชิกที่
เป็นคนวัยหนุ่มสาว ป่วยก็ไม่ป่วย ตายก็ไม่ตาย แล้วอย่างนี้เมื่อไหร่จะ
ได้สวัสดิการ จึงต้องอธิบายให้ฟังว่า ถ้าท่านมาเข้ากองทุนเมื่ออายุ
70-80 ปี อย่างมากก็ได้เงินเพียง 20,000-30,000 บาท เพราะมีชีวิตอยู่
ได้ไม่นาน แต่ถ้าเข้ามาเป็นสมาชิกตั้งแต่ตอนที่ยังหนุ่มสาว เพียงแค่ 4
ปีขึ้นไป ก็ได้เงินแล้ว 20,000 บาท เพราะฉะนั้นไม่ต้องกลัว ตายเมื่อ
ไหร่ก็ได้ แต่ถ้าใครดิ้อร้นไม่ยอมเข้าใจ เราจะยังไม่ให้ออก บอกให้
กลับไปคิดให้ดี ตัดสินใจใหม่ สุดท้ายก็ไม่ค่อยมีใครออกจากการเป็น
สมาชิกกองทุน

5) จ่ายสวัสดิการ ร่วมรับผลประโยชน์ เราพยายามจ่ายสวัสดิการแก่สมาชิกกองทุนให้ได้ครบถ้วน

และ 6) ประเมินผล/ขยายผล ร่วมประเมินผล/ขยายผล

การจัดสรรเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ เราแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นกองทุนสำหรับการจัดสวัสดิการ 6 อย่างให้กับชุมชน (ดังจะกล่าวรายละเอียดต่อไป) ร้อยละ 50

ส่วนที่ 2 เป็นกองทุนสำรอง ร้อยละ 20 เพราะเราจะจัดสรรเงินให้สมาชิกทั้งหมดไม่ได้ ถ้ากองทุนเกิดขาดสภาพคล่องขึ้นมาจะยุ่ง

และส่วนที่ 3 เป็นการลงทุนอาชีพ ควบคุมไปกับการศึกษา และการรักษาพยาบาล ร้อยละ 30 เนื่องจากมีชาวบ้านบางคนบอกว่าไม่มีเงินไปประกอบอาชีพ จึงจัดสรรเงินส่วนนี้ให้ โดยถ้าเป็นการลงทุนเรื่องอาชีพ จะให้ 3,000-5,000 บาท ต่อรายที่มากู้ และเมื่อมีรายได้แล้วต้องมาช่วยผ่อนชำระคืนด้วย ส่วนด้านการศึกษา ถ้าเรียนจบชั้นประถม กำหนดให้ถอนเงินสวัสดิการของตนเองมาใช้สำหรับเป็นทุนการศึกษา และกู้เงินไปศึกษาต่อได้อีกครั้งละ 10,000 บาท โดยสัญญา มีระยะเวลา 1 ปี ผ่อนชำระได้เรื่อยๆ เมื่อหมดระยะเวลา 1 ปี ก็สามารถกู้ใหม่ได้ นอกจากนี้ ในเรื่องของการรักษาพยาบาล บางครั้งเวลาไปพบแพทย์อาจจะต้องใช้สตางค์ ก็สามารถกู้ยืมได้ 10,000 บาท สัญญา มีระยะเวลา 1 ปีเช่นเดียวกัน

สำหรับรายละเอียดของการจัดสวัสดิการ 6 อย่าง ตั้งแต่เกิดจนตาย มีดังนี้

1) เมื่อสมาชิกคลอดบุตร ให้บุตรที่เกิดใหม่ 1,000 บาท เป็นเงินขวัญถุง แต่มีข้อแม้ว่า ถ้าคลอดบุตรแล้วเพิ่งจะมาเข้ากองทุน จะไม่ได้รับเงินในส่วนนี้ ต้องมีลูกอยู่ในท้อง 7-8 เดือน บางคนไม่เข้าใจคลอดแล้ว 3 เดือน รอระยะเวลาหลังคลอดอีก 5 เดือน รวมแล้วได้ 8 เดือน เอาไปมาเบิก บอกว่า เด็กในท้องนะ ไม่ใช่เด็กข้างนอก ถ้าสมมติบางคน 7 เดือนคลอด ก็อนุโลมกันได้ ไม่ว่ากัน

2) คนเจ็บ นอนโรงพยาบาลได้คืนละ 100 บาท ปีละไม่เกิน 10 คืน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมา เวลามีคนเข้าโรงพยาบาลครั้งหนึ่งๆ ยังไม่เคยมีใครนอนเกิน 10 คืน

3) สมาชิกสามารถกู้เพื่อการศึกษาโดยไม่มีดอกเบี้ย ไม่เกิน 10,000 บาท และต้องชำระคืนภายใน 1 ปี ซึ่งได้อธิบายไปแล้วก่อนหน้านี้

4) ผู้เสียชีวิตได้รับเงินช่วยเหลือในการทำศพ ดังนี้

- 5,000 บาท ออมระยะเวลา 6 เดือน - 2 ปี
- 10,000 บาท ออมระยะเวลา 2 ปีขึ้นไป
- 15,000 บาท ออมระยะเวลา 4 ปี ขึ้นไป
- 20,000 บาท ออมระยะเวลา 8 ปีขึ้นไป

การเป็นสมาชิกของกองทุน เราเริ่มตั้งแต่แรกเกิด ถ้าเด็กเกิดวันนี้ พ่อแม่มาแจ้ง ก็รับเป็นสมาชิกได้ทันที หรืออายุ 100 กว่าปีก็ยังรับเจ็บป่วยด้วยโรคอะไรก็ไม่รังเกียจ มีข้อแม้ตามกติกาที่ตกลงกันอยู่เพียงข้อเดียวว่า ต้องอยู่ให้ครบ 6 เดือน

ตอนนี้มีสมาชิกที่ออมเงินอยู่ในรอบ 5 ปีเป็นจำนวนมาก ทำให้เราต้องจ่ายสวัสดิการค่อนข้างเยอะ จึงมีการกำหนดกติกาใหม่ โดยขอให้ออมเป็นระยะเวลา 8 ปีขึ้นไป จึงจะจ่าย 20,000 บาท (จากเดิม

อยู่ที่ระยะเวลา 4 ปี) ไม่เช่นนั้นเดี๋ยวเงินจะไม่พอ ซึ่งเราพูดคุยกันในที่ประชุม มีคณะกรรมการพร้อมสมาชิก บอกกล่าวกันตรงไปตรงมา ก็สามารถตกลงทำความเข้าใจได้

5) อัตราเบี้ยบำนาญสำหรับผู้ที่อยู่ 60 ปีขึ้นไปสะสมสัจจะ

- ระยะเวลา 15 ปี ได้บำนาญเดือนละ 300 บาท
- ระยะเวลา 20 ปี ได้บำนาญเดือนละ 400 บาท
- ระยะเวลา 25 ปี ได้บำนาญเดือนละ 500 บาท

ตอนหลังมีผู้สูงอายุมาขอปรึกษาว่า การจัดสวัสดิการอะไรต่างๆ ก็ดีนะ แต่ตายแล้วไม่ได้ใช้เงิน อยากจะใช้เงินก่อนตายบ้างได้ไหม ทางคณะกรรมการก็ปรึกษารื้อกัน และอนุมัติให้ผู้สูงอายุสามารถกู้ยืม 5,000 บาท จะเอาไปใช้ทำอะไรก็ได้ ถึงเวลาถ้าท่านเสียชีวิตแล้วยังผ่อนชำระไม่หมด ก็จะไม่หักจากเงินสวัสดิการของแต่ละท่านที่เหลืออยู่

และ 6) สวัสดิการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส ที่ยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ จะได้รับความช่วยเหลือ เดือนละ 30 บาท ไม่ต้องออกเงินเดือนทางกองทุนสวัสดิการฯ จะฝากเงินให้ เพื่อให้ได้รับสวัสดิการ และยังได้รับสิทธิทั้งหลายเท่าเทียมกับสมาชิกทุกๆ คน โดยสำหรับคนพิการจะต้องมีสมุดประจำตัวคนพิการด้วย

นอกจากนี้ การจัดสวัสดิการยังเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องของภัยพิบัติ หากเกิดฝนตกฟ้าร้อง ลมพายุพัดจนกระเบื้องหลังคาพัง ไม่ต้องรอให้ อบต.มาช่วย ซึ่งชักช้าไม่ทันการ สมมติวันนี้เกิดถูกพัดไป 2-3 หลัง กระเบื้อง 30 แผ่น กองทุนสวัสดิการฯ ให้ทันที แจ้งมาวันนี้ พรุ่งนี้ได้มุงหลังคาใหม่ เหล่านี้เป็นขวัญกำลังใจว่า ถ้าท่านเข้ามาเป็น

สมาชิกกองทุน เรายินดีจะช่วยเหลือในสิ่งต่างๆ เท่าที่สามารถช่วยได้ ตามกำลังเงินที่เรามีอยู่

แม้สวัสดิการที่ทางกองทุนจัดสรรให้ทุกสิ่งทุกอย่างจะถือว่าดี แต่จนถึง ณ ขณะนี้ คนในชุมชนก็ยังไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกทั้งหมด ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นคืออะไร

หลายปีก่อนหน้านี้ มีการจัดตั้งสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้นที่ตำบลข้างๆ และมีผลเกี่ยวเนื่องมาถึงตำบลบางระกำ กองทุนดังกล่าว เก็บเงินศพละ 10 บาท ตายเมื่อไหร่จึงจ่ายให้ ตั้งมานานถึง 15 ปี ในที่สุดก็ล้ม

ปัญหาของกรณีดังกล่าว เกิดจาก อ.ก.ส. ได้ไปสร้างความคลอนแคลนให้กับสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ เพราะมีอยู่ปีหนึ่ง ไม่ยอมส่งรายงานให้สมาชิกได้รับรู้ พอเงินหมด ก็ไปตัดสิทธิเขา ตายแล้วไม่ได้เงิน จึงเริ่มสร้างปัญหา พอชาวบ้านไปพบกับ อ.ก.ส. ก็อ้างว่า ผลประโยชน์ของคุณ ทำไมคุณไม่รู้จักดูแลรักษา ไม่มาคอยเติมเงินให้ครบ ชาวบ้านก็โต้แย้งว่า อ้าว ทุกปีคุณเคยส่งใบเตือนว่าเงินหมด แต่คราวนี้ไม่ยอมเตือน ส่อเค้าว่า หน่วยงานเริ่มไม่ชอบมาพากล

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้คนในชุมชนตำบลบางระกำเกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่า ขนาดสมาคมที่ตั้งมา 15 ปียังล้มได้แล้วประสาอะไรกับกองทุนที่เพิ่งตั้งเพียงแค่นี้ไม่กี่ปี

ถึงอย่างนั้น เราก็พยายามสร้างความเข้าใจว่า เงิน 1 บาทของท่าน ขอให้คิดเสียว่า เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเกิด เพราะมันแค่บาทเดียว ยิ่งถ้ามีความพร้อมอยู่แล้ว คุณก็จะมีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ทำให้กองทุนมีความแข็งแกร่งมากขึ้น เมื่อมี

เงินทุนมาก เราก็จะสามารถจัดบริการให้กับชุมชนได้มากกว่านี้ อยากให้ทุกคนได้มีโอกาสช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ปัจจุบัน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางระกำ ถึงแม้จะมีเงินไม่มากนัก แต่เรามีความเข้มแข็งในตัวของชุมชนเองและทางด้านหน่วยงานภาครัฐก็เริ่มมองเห็นความสำคัญ ในปี 2553 รัฐบาลได้ให้เงินมาสมทบเข้ากองทุนจำนวน 6.4 แสนบาท และปี 2554 เพิ่มมาเป็น 7 แสนบาท มาถึงปีนี้ก็คาดว่า คงจะไม่ผิดหวัง โดยหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินสมทบของรัฐบาล จะให้หัวละ 1 บาท ตามจำนวนสมาชิก แต่สมาชิกต้องมีกำหนดอายุครบ 1 ปี ถ้าไม่ครบ 1 ปีจะยังไม่สมทบให้

ทางด้าน อบต.ก็ยังคงสนับสนุนปีละ 1 แสนบาท แต่ถ้าจะให้จ่ายสมทบอีกหัวละ 1 บาท บอกตามตรงว่า ยังทำไม่ได้เพราะ อบต.บางระกำ เป็น อบต.ขนาดเล็ก และเกือบจะไม่มีโรงงานในพื้นที่เลย จึงทำให้เก็บภาษีได้น้อย งบประมาณมีไม่เพียงพอ ถ้าทำอย่างนั้นเห็นทีคงไม่ต้องพัฒนาอย่างอื่นแล้ว ตอนนี้จึงต้องจัดสรรไปตามกำลังความสามารถที่มีอยู่

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่กำลังมีการพูดคุยกัน แต่ยังไม่ลงมติคือ อาจจะให้ อบต. จ่ายสมทบหัวละ 50 สตางค์ ร่วมกับ อบจ. รวมกันเป็น 3 บาท (อบต. อบจ. และประชาชน) เชื่อมโยงกันทั้งชุมชนท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยหนุนเสริม ถ้าภาคส่วนต่างๆ เห็นดีเห็นงามด้วย ก็หวังว่า จะเป็นการสนับสนุนกองทุนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งยังถือเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างให้ชุมชนมี

พลังมากขึ้นอีกด้วย

5 ปี ใช้หนี้ 8 แสนบาท

ต้นแบบความพอเพียงของตำบลบางระกำ

ก่อนหน้าที่จะมารับหน้าที่เป็นประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลบางระกำ ตนเองมีหนี้มากถึง 8 แสนกว่าบาทด้วยความอยากได้-อยากมี-อยากเป็น-อยากรวย ทุกอย่างต้องทำให้ได้เยอะๆ เยอะแล้วถึงจะรวย สุดท้ายก็รวยจริงๆ แต่รวยหนี้ ซึ่งหนี้ก้อนดังกล่าวเราไม่ได้กู้เพิ่ม เพียงแต่ดอกเบี้ยมันทบขึ้นมาเรื่อยๆ ตอนนั้นจึงปรึกษาภรรยาว่า เราคงต้องขายที่สัก 5 ไร่เพื่อปลดหนี้ ถ้าไม่ขายคงไม่มีสตางค์เหลือ

ต้องบอกเล่าภูมิหลังให้ฟังก่อนว่า ณ ขณะนั้น เราเป็นตัวอย่างของผู้ที่ทำเรื่องอาชีพแล้วประสบความสำเร็จ สามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบให้แก่ทุกคนได้ แต่แล้วสุดท้ายก็จน จนเพราะทำทุกสิ่งทุกอย่างต้องให้ดีกว่าเขา หุ่่มทุนเท่าไรไม่ว่าขอให้ทำแล้วสำเร็จ หลังจากนั้นมาก็คือหนี้

จนสุดท้าย ไม่รู้จะไปเอาต้นทุนที่ไหนมาลงทุนอีกแล้ว บังเอิญ
ก่อนหน้า ประมาณ 3 เดือนมีเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดินมาอบรม
แล้วให้นำหมักชีวภาพไว้ 2 ขวด ณ โอกาสนั้นถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลง
ชีวิต เราจึงเอา 2 ขวดนี้ไปลองฉีดและได้เห็นคุณภาพการ
เปลี่ยนแปลงในตัวเองเกิดขึ้น หลังจากนั้น 5 ปี ก็ได้เสียเพื่อนอันเป็น
ที่รักยิ่งไป คือ หนี่ 8 แสนบาท เพื่อนที่ชื่อว่า หนี่ ถึงคราวต้อง
พลัดพรากจากกัน

เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.เคยมาชี้หน้าด่าว่า คุณเป็นคนที่ไม่รักษาเครดิต
ไม่รักษาคำมั่นสัญญา เลยถามเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ว่าคำว่า หนี่ กับ ลูก
ถ้าเป็นคุณจะเลือกอะไร เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.ก็ตอบว่า ลูก จึงบอกเขาว่า
อ้าว อย่างนั้นก็ไม่ได้ ผมทำถูกแล้วถ้าวันนี้ส่งลูกเรียนจบ สำเร็จการ
ศึกษาหมดทุกคน พร้อมจะใช้หนี่ให้ ปราบกว่า ปี 2549 ลูกเรียนจบ
หมดเรียบร้อย และเราเองก็ได้วางแผนเข้าสู่แนวทางของระบบ
เศรษฐกิจพอเพียง หนี่จำนวน 8 แสนบาท สามารถใช้คืนได้สำเร็จ
ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี

จากวันนั้น จึงใช้ตัวเองเป็นต้นแบบในการเผยแพร่แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรื่อยมา ทั้งการจัดบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย สร้างเป็นบรรทัดฐานให้ทุกคนลองทำตามดู ใครบอกว่า จัดบัญชีครัวเรือนแล้วมีแต่ตัวเลขรายจ่าย ไม่มีรายรับ ขอถามกลับคำหนึ่ง ณ วันที่คุณบอกว่ามีรายจ่าย คุณเอาอะไรจ่าย ถ้าไม่มีอะไรรับเข้ามา ดังนั้นคุณต้องมีรายรับ ถึงจ่ายได้ตลอด ลองจดดูสิว่า รายรับมาจากไหน รายจ่ายไปที่ใด เพื่อเป็นการตรวจสอบดูแลตัวเอง นี่คือที่มาที่ไปเรื่องความพอเพียงของตำบลบางระกำ

อีกเรื่องนอกเหนือจากความพอเพียง คนซึ่งรับหน้าที่ในการ “ปะทะหน้า” กับผู้คน ยังต้องเป็นผู้ไม่โกรธ อะไรจะมากกระทบ ก็เหมือนลูกบอลตีเข้าผนัง ตีให้เห็น้อย ผนังก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนอะไร นี่เป็นจุดยืนที่แข็งแกร่ง และเรากำลังสร้างคนเพื่อมารับไม้ต่อตรงนี้ให้ดี

ตั้งแต่ตนเองมารับหน้าที่ตรงนี้ ไม่ได้คุยโว แต่ได้ให้สัญญะไว้แล้ว ว่า เกิดมาชาตินี้จะเป็นผู้ไม่โกรธคน ถ้าใครทำให้โกรธได้ คนนั้นเก่งที่สุด สัญญะนี้ไม่ได้ให้ไว้เฉพาะกับตนเอง แต่ยังให้สัญญะแม่แต่ปลาที่ปล่อยไปด้วย นับตั้งแต่วันที่แต่งงานซึ่งไม่เหมือนใครเขา ต้องห้ามแต่ง เพราะมีปัญหาขาข้างล่างใหญ่กว่าข้างบน เสร็จจากพิธีแต่ง ต้องห้ามส่งโรงพยาบาล เจ้าสาวไม่เคยได้คุยกันก่อน พ่อแม่จัดการให้ หลังจากนั้นเขาจึงให้ปล่อยปลาดุก ซึ่งเป็นปลาที่เราชอบกินที่สุด แต่ได้ให้สัญญะไว้ว่า ต่อไปเราจะไม่กินกัน จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถามว่า เคยโดนปลาดุกทดสอบไหม ครั้งหนึ่ง ตอนออกไปหาปลา ไม่รู้ใครมาแปลงกายไว้ ไม่มีปลาชนิดอื่นให้หา มีแต่ปลาดุก ไม่ว่าจะไปทำอะไร มีแต่ปลาดุก นับตั้งแต่วันนั้นจึงเลิกทั้งหมด กลายเป็นคนไม่ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตจนถึงทุกวันนี้

**การจัดการกองทุนกับ
ระบบสุ่มท้าว**

กรณีศึกษา 3:

**การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน
ตำบลหนองสำราญ**

กรณีศึกษา 3: การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย

นายสิโรจน์ จิตถียม

ประธานสภาองค์การบริหาร

ส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี

วิถีชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย

ตำบลหนองสาหร่าย มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 3,622 คน และจำนวนหลังคาเรือน 919 หลังคาเรือน โชคดีที่ยังมีวิถีชีวิตแบบบ้านนอกอยู่ ทั้งที่เราพยายามตะเกียกตะกายจะเป็นเด็กในเมืองบ้างบางครั้ง อย่างโทร 1150 สั่งพิซซ่า ฮัท (Pizza Hut) ได้ แต่เขาก็ไม่ยอมมาส่ง

สถานศึกษาซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้และบ่มเพาะคนหนองสาหร่าย มีตั้งแต่ระดับเด็กนักเรียน ซึ่งเรามีโรงเรียนอยู่ 3 แห่ง ถ้าเป็นเด็กโตขึ้นมาหน่อย เรียนในโรงเรียนไม่ได้ เราก็มีศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ของตำบล หรือถ้าไม่ได้เรียน กศน. ก็จะมีศูนย์การเรียนรู้ของตำบลรองรับ เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือ ทุกคนต้องมีความสุข

ประชาชนของตำบลเรานับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดอยู่ 2 แห่ง และสถานีนอนามัยขนาดใหญ่อีก 1 แห่ง วิธีการทำงานพัฒนานั้น เรา

ทำกันง่าย ๆ อย่างสถานีอนามัย หมอมักถามว่า จะทำอะไรให้ชาวบ้านพอใจ คนหนองสาหร่ายบอก หมอจะทำอย่างไรก็ได้ แต่ขออย่างเดียว เวลาไปสถานีอนามัยขอให้เจอหมอ ไม่ใช่เจอหมา แค่นี้พอแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องอย่างมาก เพราะหมอดังกล่าวอยู่เวรตลอด 24 ชม. เมื่อปีที่แล้ว เราจึงขอให้เหลือแค่ 6 โมงเช้า ถึง 2 ทุ่ม หลังจากนั้นหมอกลับไปนอนที่บ้านได้ ซึ่งโชคดีที่เรามีสถานีอนามัย บุคลากรทางสาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของตำบล ซึ่งมีอยู่ 141 ชีวิต กับเจ้าหน้าที่ 3 คน ที่ รพ.สต. มาช่วยกันทำงานได้เป็นอย่างดี

อาชีพหลักของคนตำบลหนองสาหร่ายคือ เกษตรกรรม ทำนาทำไร่ ถือเป็นความโชคดีอีกอย่างหนึ่ง เพราะการประกอบอาชีพในลักษณะนี้ทำให้จิตใจของเราอ่อนโยนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไม่ค่อยมีความเห็นแก่ตัวมากนัก ให้ความรักทั้งคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญเป็นอาชีพเดียวที่ไม่มีใครสั่งย้ายเราได้ เราทำนาอยู่ที่นี่หนองสาหร่าย จะให้ย้ายไปทำที่จังหวัดเชียงใหม่คงไม่ได้ เราจึงเป็นเจ้าของวิถีชีวิตของเราเอง และเมื่อคนในชุมชนต่างประกอบอาชีพเดียวกัน เวลาว่างก็ว่างตรงกัน การทำงานขับเคลื่อนอะไรก็ตามจะทำได้ง่าย

วิเคราะห์ปัญหาการสร้างสุขภาพชุมชน

สิ่งที่เราพบเห็นมาก จากการวิเคราะห์ปัญหาการสร้างสุขภาพชุมชนที่ผ่านมา ซึ่งชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจมักจะมีข้ออ้างอยู่ 3-4 เรื่อง เช่น ฉันทยังเป็นหนี้สินอยู่ เศรษฐกิจไม่ดี รายรับไม่เพียงพอ รายจ่ายมากเกินไป หรือความสะดวกลดลง แทนที่จะเดิน

ออกกำลังกายไป คุยกันไป ระยะทาง 300-400 เมตร สู้ใช้โทรศัพท์ มือถือ โทรคุยกันนาทีละ 50 สตางค์ดีกว่า

และอีกปัญหาสำคัญซึ่งมีผลกระทบในการสร้างสุขภาพชุมชนให้กับคนหนองสาหร่ายอย่างมากคือ บริโภคนิยม ซึ่งเราเฝ้าตาม ทำตามเขาไป เขามีอะไร เราก็อยากมี อยากทำด้วย โดยไม่รู้เลยว่ามันเหมาะสมกับชุมชนของเราหรือไม่

เวลามองเห็นสภาพปัญหาแบบนี้ ทุกเรื่องที่ต้องแก้ไข เราจะทำอย่างไร ทั้งนี้สินของคนในชุมชนหนองสาหร่าย รายรับ-รายจ่ายที่เป็นปัญหาอยู่ ความสะดวกสบายที่เคยมี หรือความฟุ่มเฟือยต่าง ๆ น่าจะนำเรื่องของความพอเพียงเข้ามาใช้ คิดเอง-ทำเอง-ผลิตเอง แม้แต่คำว่า บริโภคนิยม สามารถลดลงมาหน่อยได้หรือไม่

เมื่อมาเริ่มจัดทำแผนแม่บทชุมชนตำบลหนองสาหร่าย 9 หมู่บ้าน ทำให้เราพบข้อมูลที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น คนหนองสาหร่าย ทั้ง 919 ครอบครัว มีรายได้ 153.3 ล้านบาทต่อปี แต่มีรายจ่ายมากถึง 123.3 ล้านบาท ในขณะที่มีหนี้สิน 106.2 ล้านบาท

อีกทั้งยังพบว่า ปัญหาทุกอย่างต้องแก้ไปพร้อมๆ กัน ทั้งเรื่องสุขภาพ เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ถึงจะทำให้คนในชุมชนมีความสุขที่ดีได้ ที่สำคัญ เวลาเราใช้ความสุขเป็นเป้าหมายของการพัฒนา จะทำให้มองภาพรวมทั้งหมดได้ชัดเจนมากขึ้น

ถามว่า ถ้ามีเงินอยู่ 100 บาท แล้วเรามีความสุข กับการที่มีเงินมากถึง 2 ล้านบาท แต่ต้องหงุดหงิดอยู่ตลอดเวลา จะเลือกแบบไหน คนหนองสาหร่ายบอกว่า ขอเลือกมีเงิน 100 บาท แล้วมีความสุขดีกว่า

เราสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกเรื่อง ทุกคนที่พร้อม จะเดินไปพร้อมๆ กับเรา เพื่อให้สุขภาพดี ทั้งร่างกาย จิตใจ และ จิตวิญญาณ ด้วยการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย “ร่วมด้วยช่วยกัน” ไม่ว่าจะ เป็นสถานศึกษา สถานเอนามัย ท้องถิ่น องค์กรชุมชน ตลอดจน หน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สปสช. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.)

ซึ่งหลักการที่นำมาใช้คือ ถ้าหน่วยงานภายนอกจะเข้ามาใน ชุมชน ขอให้เราเป็นใหญ่ ขณะที่คุณเพียงแค่คอยช่วยหนุนเสริมและ ให้คำแนะนำ แต่ทุกเรื่องขอให้ชุมชนได้ทำเอง เมื่อทำแบบนี้ จึงมีการ ระดมทั้งพลังความคิด พลังสมอง และที่สำคัญ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ไม้ร่วมมือของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

การจัดการกองทุนเพื่อสร้างสุขภาพชุมชนตำบล หนองสาหร่าย

เรามีการรวมกองทุนชุมชนจัดการสุขภาพ อยู่ 5 กองทุนหลัก คือ 1) สถาบันการเงินชุมชน 2) กองทุนสวัสดิการชุมชน 3) กองทุน สุขภาพชุมชน 4) กองทุน อสม. และ 5) กองทุน ศสมช. (ศูนย์ สาธารณสุขมูลฐานชุมชน) โดยทั้ง 5 กองทุนหลักจะมีกองทุนย่อย แทรกอยู่ในนั้น ซึ่งรายละเอียดของแต่ละกองทุนมีดังนี้

กองทุนที่ 1 สถาบันการเงินชุมชน คนหนองสาหร่ายไม่มีทางที่ จะคิดห่วงใยสุขภาพได้ ถ้าหนียังมี รายได้ยั้งน้อย รายจ่ายยังมาก เมื่อมาดูตัวเลขหนี้สิน 106.2 ล้านบาท เราพบว่า ชาวบ้านต้องนำดอก

เบี้ยไปจ่ายให้กับสถาบันการเงินภายนอก ปีหนึ่งๆ 30 ล้านบาท หากเป็นเช่นนั้น เรามาสร้างสถาบันการเงินชุมชนของตนเองดีไหม จึงชวนกันคิด โดยใช้ปฏิทินชุมชนซึ่งเรากำหนดเองว่าจะทำอะไร-เมื่อไหร่-เมื่อคิดกันเสร็จ คนในชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้านต่างเห็นดีด้วยกับการจัดตั้งสถาบันการเงินของชุมชน

โชคดีที่ตอนนั้น ทาง พอช. ช่วยให้เราสามารถย่นำเงินขึ้นฝั่ง โดยท่านกรุณาให้เงินงบประมาณมา 25 ล้านบาท ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ 3.5 บาทต่อปี จึงทำให้เกิดสถาบันการเงินชุมชนของตำบลหนองสาหร่ายขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและเป็นแหล่งเงินออมให้กับคนในชุมชน

จากวันที่เริ่มก่อตั้งสถาบันการเงินชุมชนขึ้นเมื่อปี 2549 จนมาถึง ณ วันนี้ รวมระยะเวลา 5 ปี เรามีเงินหมุนเวียน 50 ล้านบาท และมีเงินออมเกือบ 13 ล้านบาท

ถามว่า สถาบันการเงินชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสุขภาพอย่างไรบ้าง

สถาบันการเงินชุมชนของตำบลหนองสาหร่าย ใช้สโลแกนว่า “ความดีปลดหนี้ได้” ซึ่งความดีทำให้คนหนองสาหร่ายมีความสุข

เราคิดว่าง่ายๆ ว่า ให้ทุกคนทำความดีเพื่อมีความสุขพร้อมกัน โดยเรามีการจัดทำหลักสูตรในโรงเรียนเพิ่มขึ้น 5 หลักสูตรเพื่อมาดูแลเรื่องนี้ มีการสร้างธนาคารความดีเพื่อเก็บความดีของคนหนองสาหร่าย ซึ่งความดีของเรามีอยู่ 23 ข้อ 67 ตัวชี้วัด เช่น ใครเป็นผู้นำ ต้องเป็นผู้นำดี กล้าคิด กล้าทำ ซื่อสัตย์ โปร่งใส ถ้าคนหนองสาหร่ายมีสุขภาพแข็งแรงทั้งตำบล ไม่มีโรค หรือมีโรคแต่สามารถควบคุมได้ ก็แสดงว่า มีสุขภาพดี ถ้าใครครอบครัวดี คือ พ่อแม่ลูกรักใคร่กลม

เกลียวกัน หรือใครเป็นลูกกตัญญู ก็นับเป็นความดีข้อหนึ่ง

ถ้าคนหนองสาหร่ายมีกระบวนการสร้างทั้งเรื่องของสุขภาพ วิถีชีวิตชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็สามารถนำความดีเหล่านั้นมาเข้าถึงแหล่งทุนของสถาบันการเงินได้

ยกตัวอย่าง ใครมีความดี 11 ข้อ สามารถมากู้ยืมเงิน โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน เพียงแต่ใช้ความดีที่แต่ละคนได้ทำมาเท่านั้น ถ้าใครมีความดี 15 ข้อ กู้ยืมเงิน 10,000 บาท โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ถ้าใครมีความดี 18 ข้อ กู้ยืมเงิน 15,000 บาท โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และถ้ามีครบ 23 ข้อ กู้ยืมเงิน 20,000 บาท โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

สิ่งสำคัญคือ เมื่อเข้าถึงแหล่งทุนได้ คุณจะต้องทำความดีอีกประมาณ 5-6 เรื่อง เช่น ต้องมีการจัดบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีสวัสดิการ เงินออม ปลูกผักไว้กินเอง เพราะผักที่ปลูกเองจะปลอดสารพิษ ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การบริหารจัดการเรื่องขยะ ฯลฯ

ตำบลหนองสาหร่ายจะคล้ายกับตำบลบางระกำอยู่อย่างหนึ่งคือเราไม่มีรถเก็บขยะ ทุกคนต้องช่วยกันบริหารจัดการขยะที่มีอยู่ ตอน 6-7 โมงเช้าของทุกวัน ชมรมผู้สูงอายุซึ่งมีสมาชิกอยู่ 398 คนจะมาร่วมกับ อสม. และเยาวชน ออกกำลังกายด้วยการใช้ไม้กวาด กวาดไปทางซ้าย 10 ครั้ง ขวา 10 ครั้ง เพื่อรวบรวมขยะ จากนั้นจึงนำมาคัดแยก อันไหนเป็นกระดาษ ถุงพลาสติก สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ส่วนไหนขายได้ก็นำไปขาย ส่วนไหนเป็นเศษอาหารก็นำไปใส่ในถังหมักชีวภาพ ผลิตเป็นแก๊สได้อีก ถ้าไม่มีถังหมัก ก็ปิดฝา ทำเป็น

ปุ๋ย ซึ่งถ้าคนที่มากู้ยืมเงินสามารถทำแบบนี้ได้ คุณเอาเงินไปเลย โดยที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการใช้สถาบันการเงินเป็นตัวขับเคลื่อน เรื่องการสร้างระบบสุขภาพในชุมชน

เมื่อมีสถาบันการเงินของชุมชนแล้ว เราไม่ต้องเอาดอกเบี้ยที่ อุตสาหกรรมมาด้วยความยากลำบากไปจ่ายให้กับสถาบันการเงิน ภายนอกอีกต่อไป แล้วทีนี้จะนำกำไรที่ได้ไปใช้ทำอะไรหรือเอาไปไว้ ที่ไหนดี นั่นจึงเป็นที่มาของการนำกำไรจากสถาบันการเงินชุมชน ร้อยละ 30 มาจัดเป็นสวัสดิการให้กับคนหนองสาหร่ายทั้งตำบล

กองทุนที่ 2 กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการ “ออมบุญ” ของ คนหนองสาหร่าย ซึ่งกองทุนสวัสดิการของตำบลหนองสาหร่ายจะ คล้ายกับตำบลบางระกำ เกิดขึ้นมาจากแนวคิดที่ว่า แม้คนหนอง สาหร่ายจะสามารถสร้างสุขภาพได้ แต่ถ้าสร้างแล้วยังมีการเจ็บป่วย ก็ต้องซ่อม แต่ถ้าซ่อมแล้วยังไม่หายอีก เราก็จะต้องมีสวัสดิการมอบ ให้ เพื่อที่จะดูแลให้คนในชุมชนมีความสุขให้ได้

ณ วันนี้ เรามีการมอบสวัสดิการ ทั้งหมด 12 ด้าน เช่น ถ้าคน หนองสาหร่ายสุขภาพแข็งแรงมาก สามารถผลิตลูกให้เกิดมาได้ 1 คน เราจะเปิดบัญชีสำหรับเด็กแรกเกิดไว้กับสถาบันการเงิน คนละ 1,000 บาท แต่เราไม่เลี้ยงให้ พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูเอง พอโตขึ้นอายุ 5 ขวบ เข้าเรียนระดับชั้นอนุบาล มีทุนการศึกษาให้เดือนละ 50 บาท เลื่อนเป็นระดับประถมศึกษา ให้เดือนละ 100 บาท ระดับมัธยมศึกษา ให้เดือนละ 150 บาท ระดับมหาวิทยาลัย ให้เดือนละ 200 บาท เมื่อ เป็นหนุ่มเป็นสาว มองตาแล้วชอบพอกัน นำไปสู่การตกลงปลงใจ

แต่งงาน เรามีเงินขวัญถุงให้คนละ 2,000 บาท หากวันใดเกิดเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล แม้ค่ารักษาจะฟรี แต่ขึ้นรถประจำทางไปเขาก็ต้องเก็บสตางค์ แล้วลูกเองก็จะต้องไปโรงเรียนอีกถ้าพ่อมาป่วยเข้าจะทำอย่างไร เราจึงมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ให้คนละ 50 - 300 บาทต่อคืน แต่ปีหนึ่งห้ามเกิน 12 คืน และต้องมีการสร้างเสริมสุขภาพด้วย ไม่อย่างนั้น อสม.จะไม่ยอม

ถ้าใครไม่มีที่ดินทำกิน สามารถมาจับฉลาก ได้ครบคร้วละ 2 ไร่ เพราะการทำเรื่องการสร้างสุขภาพนั้น คนต้องมีรายได้ และการจะมีรายได้ดี ก็ต้องมีที่ดินทำกินเพื่อการเกษตร หากใครไม่มีทุน ก็สามารถใช้ความดีมาเข้าถึงแหล่งทุนซึ่งเป็นกองทุนสวัสดิการ หรืออีกด้านหนึ่ง เรามี “สัญญาใจ” ของคนหนองสาหร่ายว่า จะงดเหล้าทุกวันพระ อยู่มาวันหนึ่งภรรยาบอกกับสามีว่า วันโกน หยุดดื่มเหล้าอีกสัก 1 วันได้ไหม จะได้เป็น 2 วันต่อ 1 อาทิตย์ สามีเกิดน้อยใจภรรยาที่ไม่ให้ดื่มเหล้า ไปผูกคอตาย เราก็ให้เงินเป็นค่าทำศพ

ทางด้านผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส เราก็มีการจัดสวัสดิการให้ทุกเดือนๆ ละ 100-200 บาท โดยไม่ต้องจ่ายสมทบส่วนผู้สูงอายุ จะมีสวัสดิการให้เดือนละ 100-1,200 บาท เหล่านี้เป็นต้น

วิธีการบริการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน มีหลักการที่วางไว้คือ คนในหนองสาหร่ายและทุกองค์กรในชุมชนต้องจ่ายเงินสมทบร่วมกัน โดยสมาชิกจ่ายเงินสมทบคนละ 400 บาทต่อปี อบต.จ่ายเงินสมทบปีละ 1 แสนบาท สถาบันการเงินชุมชนต้องนำกำไรมาจ่ายเงินสมทบร้อยละ 30 กลุ่มออมทรัพย์จ่ายเงินสมทบปีละ 20,000 บาท กองทุนหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านจ่ายเงินสมทบจากกำไรร้อยละ 10 ของแต่ละกองทุน คิดแล้วประมาณ 10,000 บาท

และเนื่องจากตำบลหนองสาหร่ายมีโรงงานเยอะ โดยเรามีโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของเราเอง เพื่อจะลดการซื้อปุ๋ย ปีละ 40 ล้านบาท มีโรงงานผลิตน้ำดื่ม เพื่อที่จะลดการซื้อน้ำดื่ม ปีละ 5 ล้านบาท มีโรงงานผลิตพริกแกง ไม้กวาด ขนม ต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งทุกกลุ่มองค์กร ทุกโรงงานเหล่านี้ จะต้องจ่ายเงินสมทบร้อยละ 10 ของกำไรที่ได้รับ

กองทุนที่ 3 กองทุนสุขภาพชุมชน เป็นกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจาก สปสช. มุ่งเน้นเรื่องของการสร้างสุขภาพโดยตรง ซึ่งงบประมาณในการบริหารกองทุนมาจาก 3 ส่วนคือ สปสช. อบต. และประชาชน

ในปี 2549 อบต. จ่ายเงินสมทบแค่ร้อยละ 10 ขณะที่ สปสช. ให้งบประมาณมา 37.50 บาทต่อหัวประชากร เพื่อเป็นเงินก้อนหนึ่งสำหรับบริหารจัดการจัดการ จนมาถึง ณ วันนี้ ปี 2555 เมื่อเราขอรูจาจาก อบต. เป็นเทศบาลตำบล สปสช. ก็ให้เงินมากขึ้น เป็น 40 บาทต่อหัวประชากร โดยทางเทศบาลจ่ายเงินสมทบเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 ของงบประมาณที่ สปสช.จัดสรรให้

แต่สิ่งหนึ่งที่ก่อนหน้านี้ได้มองข้ามไปคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นตั้งแต่ปี 2551-2555 ชาวบ้านทุกหลังคาเรือน ต้องจ่ายเงินสมทบร่วมกัน หลังคาเรือนละ 30 บาทต่อปี เพื่อที่จะนำมาเป็นกองทุนสร้างสุขภาพให้กับคนหนองสาหร่าย

กิจกรรมหลักในเรื่องการสร้างสุขภาพของกองทุนสุขภาพชุมชนนั้นมีเยอะมาก อาทิ เรามีกิจกรรมเพื่อดูแลคนที่กำลังตั้งครรภ์หรือคลอดบุตรแล้ว โดยจะมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นแม่ที่ดี การเลี้ยงลูกให้ถูกต้อง การให้ลูกดื่มนมแม่จนกระทั่งอายุ 6 เดือน

เมื่อโตขึ้น ก็จะมีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กวัยก่อนเรียน และวัยประถมศึกษา มีกิจกรรมการตรวจคัดกรองความเสี่ยงต่อสุขภาพในกลุ่มผู้หญิง อย่างการตรวจมะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก ซึ่งเป็นการดูแลร่วมกับสถาบันการเงินชุมชน เพื่อเร่งหรือกระตุ้นให้กลุ่มผู้หญิงได้รับการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกได้ง่ายขึ้น วิธีการที่ใช้คือ ถ้าใครซึ่งอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ไปตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก แล้วหมอรายงานว่า ตรวจจริง แสดงว่า คุณมีสุขภาพดีแล้ว สามารถนำเรื่องนี้มาขอเข้าถึงแหล่งทุนที่สถาบันการเงินได้ แต่มีข้อห้ามว่า ต้องอยู่ในวงเงินไม่เกิน 3 แสนบาท หรือหากมีความดีข้ออื่นด้วย สามารถกู้ยืมเงินจำนวน 20,000 บาท โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ส่วนที่เกินมาจากนั้น ก็อาจจะต้องเสียดอกเบี้ยบ้าง

ในกลุ่มของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีคุณค่ามากที่สุดของตำบลหนองสาหร่าย เนื่องจากเวลาที่ท่านสั่งสอนลูกหลาน ลูกหลานมักจะเชื่อและปฏิบัติตาม เราจึงมีการจัดกิจกรรมหลัก ๆ ให้ 3 กิจกรรมต่อปี

อย่างเช่น วันที่ 15 เมษายน จะมีการจัดโครงการสวัสดีปีใหม่ไทย ชุมชนห่วงใยใส่ใจผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมในงาน จะประกอบด้วย การตรวจสุขภาพ การให้ความรู้ เลี้ยงอาหาร ขอพร รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ วันที่ 12 สิงหาคม ใช้ชื่อโครงการว่า 12 สิงหาคมแม่พ่อตรวจสุขภาพ ซึ่งก็จะมีกิจกรรมคล้ายๆ กัน และยังมีโครงการจักรยาน แรลลี่เฉลิมพระเกียรติ 5 ธันวาคมหาราช ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5 ธันวาคม โดยวันดังกล่าวมีการตรวจสุขภาพพ่อแม่ รวมทั้งมีกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

ถ้าใครไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมนี้ได้ ในเดือน มีนาคม กรกฎาคม และพฤศจิกายนของทุกปี เรา ก็จะมีการจัด โครงการท่านมาไม่ได้เราไปเยี่ยมที่บ้าน ออกไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ และผู้พิการ 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อจะให้ได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด

ด้านโครงการที่จัดขึ้นเพื่อดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ส่วนที่ น่าสนใจก็จะมีกิจกรรมคุปองปลดอดลูกน้ำยุงลาย ควบคุมโรคไข้เลือด ออก (กระดาดใบน้อยควบคุมโรคไข้เลือดออก) โดยวิธีการคือ อสม.จะออกไปตรวจลูกน้ำยุงลาย ถ้าบ้านใดตรวจแล้วเจอ ก็จะไปปักธงสี ส้มไว้ ถ้าไม่เจอ ก็ปักธงสีเขียว อีก 1 อาทิตย์ต่อมา ออกไปตรวจอีก ครั้ง ถ้าตรวจไม่เจอจากธงสีส้มก็จะเปลี่ยนเป็นธงสีเขียว และให้คุปอง ไข่ 1 ใบ เมื่อถึงวันประชุมประจำเดือนของทุกหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะ นำเอาคุปองมาจับฉลากแลกรางวัล เพื่อที่จะได้มีกำลังใจในการร่วม มือกันดูแลสุขภาพ ที่สำคัญคือ รางวัลที่นำมาจับจะเป็นผลิตภัณฑ์ ชุมชนของตำบลหนองสาหร่าย ซึ่งเราผลิตเองทั้ง 9 หมู่บ้าน

กองทุนที่ 4 กองทุน อสม. โดย อสม.และเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ถือเป็นแกนนำในการสร้างสุขภาพของคนตำบลหนองสาหร่าย ถ้า อสม.ไม่มีความสุข ยังไม่สามารถดูแลตัวเองได้ เป็นหนี้หัวโตหรือลูก ไม่มีเงินไปโรงเรียน แล้วจะมีจิตอาสาไปดูแลคนในชุมชนอีก 3,000 กว่าคนได้อย่างไร ดังนั้นจึงต้องมีกองทุน อสม.เกิดขึ้น

กองทุนนี้ ทาง อสม.จะมีการออมเงินกันทุกเดือน และมีเงิน สมทบทุกปี ทั้งรายบุคคลและรายหมู่บ้าน นอกจาก อสม.ออมแล้ว ณ วันนี้ รัฐบาลยังหวังดีแต่ประสงค์ร้ายมาก ๆ คือ ให้เงินมา 600 บาท เพื่อเป็นเงินเดือนให้กับ อสม. และบอกว่า เป็นค่าบริการ ซึ่งเงินดัง

กล่าวแม้เราไม่ยอมได้ เมื่อเขาให้ก็จำเป็นต้องรับ แต่จะอย่างไรกับเงินกองนี้ดี จึงคิดว่า ถ้าอย่างนั้นหักไว้เดือนละ 100 บาท มาเป็นกองทุนของ อสม. แล้วหักจากกองทุน ศสมช.อีกปีละ 800 บาท เามาบริหารจัดการกองทุน เพื่อจะดูแล อสม.ให้มีขวัญกำลังใจและสร้างเสริมศักยภาพในการทำงานให้มากที่สุด

และ กองทุนที่ 5 กองทุน ศสมช. (ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน) กองทุนนี้เริ่มต้นมาตั้งแต่ 2,500 บาท ขึ้นมาเป็น 7,000 บาท จนมาถึง 10,000 บาทต่อหมู่บ้าน แต่ที่ตำบลหนองสาหร่าย จะให้งบประมาณปีหนึ่งๆ ประมาณ 30,000 บาทต่อหมู่บ้าน รวมทั้งทางกองทุนหมู่บ้านหรือคนในชุมชน ก็จะช่วยกันจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมเข้าไปให้ด้วย

กองทุน ศสมช.ดูแลบริหารจัดการเรื่องของการควบคุมโรคเป็นหลัก ทั้งด้านสุขภาพ โรคไข้เลือดออก เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การออกกำลังกาย ยาเสพติด ผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ฯลฯ และอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากกลุ่ม อสม. ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านการบริหารจัดการ ทาง ศสมช.จึงต้องช่วยในการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้ตลอดจนดูแลเรื่องมาตรฐานและการปรับปรุงข้อมูลต่างๆ ให้มีความครบถ้วน ไม่ให้เป็นข้อมูล “มั่ง” เหล่านี้เป็นต้น

วาระของชุมชน

วาระแห่งความสุข

กระบวนการทั้งหมดที่ดำเนินการมา เราใช้การบริหารจัดการเงินทุนที่เรามี ด้วยตัวของเราเองเป็นหลัก เพื่อที่จะดูแลเรื่องสุขภาพของ

คนในตำบลหนองสาหร่าย ซึ่งทั้ง 5 กองทุน ทำให้เราสามารถบริหารจัดการ
จัดการชุมชนได้เป็นอย่างดีตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ คือ คนในหนอง
สาหร่ายทุกคนต้องอยู่ดีมีความสุข

ความสุขของเราอยู่ที่สุขภาวะ ทั้งร่างกาย จิตใจ และจิต
วิญญาณ ต้องเป็นความสุขครบทั้งกระบวนการ ดังที่ อ.ประเวศ ได้
เคยกรุณาให้หลักคิดไว้

เราเป็นชุมชนสร้างสุขตั้งแต่เมื่อปี 2548-2549 ที่สำคัญเมื่อทำ
แบบนี้ ทำให้เราสามารถประกาศเป็นวาระของชุมชนได้ เหมือนกับที่
รัฐบาลประกาศวาระแห่งชาติของรัฐบาล ทางรัฐบาลประเทศหนอง
สาหร่ายก็ประกาศเป็นวาระชุมชนของประเทศหนองสาหร่าย พูด
อย่างนี้ เราไม่ได้คิดแยกตัวเป็นรัฐอิสระ เพียงแต่เปรียบเทียบเพื่อให้
เข้าใจง่ายขึ้น

ปี 2555 เป็นปีสุดท้าย หลังจากที่ได้ประกาศวาระชุมชน 4 วาระ
คือ วาระที่ 1 วาระแห่งความสุข เราจะกลับมาทบทวนว่า วันนี้ เรา
สุขกันครบแล้วหรือยัง

วาระที่ 2 เราประกาศเป็นวาระการปลดหนี้สินชุมชน ด้วย
กระบวนการ “ความดีปลดหนี้ได้” ของสถาบันการเงินชุมชน ณ วันนี้
หนี้ในระบบจำนวน 17 ล้านบาทเศษ ได้หายไปแล้ว เหลือแต่หนี้ใน
ระบบกับหนี้ที่เราสามารถบริหารจัดการได้

วาระที่ 3 ตำบลสวัสดิการ เราใช้หลักการของสวัสดิการชุมชนที่
เราต้องจัดเอง ไม่ใช่รัฐสวัสดิการแบบที่รัฐจัดให้ โดยมีหลักการคือ ให้
อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี ครอบคลุม ทั่วถึง และเป็นธรรม

และ วาระที่ 4 คือ ตำบลพอเพียง ภายใต้แนวคิด เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และพึ่งตนเอง ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านหนองสาหร่าย

นี่คือสิ่งที่เราสามารถประกาศได้ กับความเป็นตัวตนของเรา

สุดท้าย ปัจจัยแห่งความสำเร็จของตำบลหนองสาหร่าย ประกอบด้วย 1) เรามีผู้นำชุมชนดี ผู้ตามดี มีความสามัคคี 2) มีการตั้งเป้าหมายร่วม ชุมชนมีความสุข 3) มีการหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน และที่สำคัญ 4) คนในชุมชนมีการให้ใน 5 เรื่องคือ ให้เกียรติ ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรักและน้ำใจ และให้สิ่งของการแบ่งปัน เมื่อทำตามนี้จึงส่งผลให้เป้าหมายที่ทางชุมชนได้วางเอาไว้ ประสบความสำเร็จ

นายแรม เชียงกา

เลขาธิการนายกองค์การบริหาร

ส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี

มีประเด็นที่อยากเรียนเพิ่มเติม อยู่ 3-4 เรื่อง

เรื่องแรกคือ ปฏิทินชุมชน ตำบลหนองสาหร่ายใช้วิธีการสื่อสารกันโดยการสร้างปฏิทินชุมชน เรามีหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ใน 1 เดือน ทุกหมู่บ้านต้องมีการประชุมร่วมกัน อย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 คืน ในช่วงแรก ราวปี 2545-2546 เวลาเรียกประชุมก็จะมากันแค่ 20-30 คน เหมือนกับชุมชนที่อื่นซึ่งก็คงประสบปัญหาคล้ายกัน เราจึงนำ

เรื่องนี้ไปบรรจุเป็นความดีข้อที่ 22 การมีส่วนร่วมดี ใครก็แล้วแต่เมื่อมาเข้าร่วมประชุม ปีหนึ่งไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง สามารถเอาลายเซ็นดังกล่าวเข้าร่วมประชุม มาค่าประกันเงินกู้ได้จำนวน 5,000 บาท ปรากฏว่า เดี่ยวนี้มาประชุมกัน 100-150 คน อย่างต่ำสุด 70 คน จากการที่เราได้สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ

อีกเรื่องหนึ่ง เป็นบทบาทของ อสม. เมื่อก่อน อสม.มักจะทำตามนโยบาย คือ สถานีนามัยสั่งมา แต่หลังจากที่ อสม.ถูกจับตามากขึ้นว่า เป็นหมอคคนแรกของคนในชุมชน เขาจึงต้องสร้างบทบาทเพิ่มเติมองค์ความรู้ ทุกวันนี้ อสม.ของตำบลหนองสาหร่าย ต้องไปอยู่เวรที่ รพ.สต.อย่างน้อยวันละ 2 คน เพื่อทำหน้าที่คัดกรองผู้ป่วยก่อนจะส่งไปถึงมือหมอ ดังนั้น อสม.จะต้องมีความสามารถในการอ่านค่าความดันโลหิต น้ำตาลในเม็ดเลือด ฯลฯ และประเมินเบื้องต้นได้ว่า คนไข้มีปัญหาสุขภาพอย่างไร

เรื่องที่ยากเพิ่มเติมข้อต่อมา อาจจะมีหลายคนที่มีคำถามเรื่องกระบวนการการออม ว่าตำบลหนองสาหร่ายมีการจัดกระบวนการอย่างไร

ในอดีต ครูมักสอนนักเรียนว่า ผลลัพธ์ของการออมคือ เราจะได้ตั้งลดด้วยรายจ่าย เหลือเท่าไรถึงออมซึ่งเรื่องนี้กลายเป็นคำถามที่ย้อนกลับมาหาเรา เพราะชาวบ้านบอกว่า ทุกวันนี้รายได้ของฉันทันน้อยกว่ารายจ่าย แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาออม เมื่อคิดอย่างนี้ก็รอดแต่สิ่งของที่ภาครัฐส่งมาให้

ขอเล่าย้อนสักนิดว่า ตนเองนั้นเป็นอดีตเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ เคยได้รับโอกาสจากรัฐบาลส่งไปอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นระยะเวลา 1 ปี

โดยมีองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA: Japan International Cooperation Agency) โอนไปให้เป็นค่าใช้จ่ายเดือนละ 30,000 บาท

ครอบครัวที่เราไปอาศัยอยู่ด้วย เป็นครอบครัวชนบทแท้ ๆ จึงทำให้มีโอกาสได้ไปเห็นกระบวนการออมของคนที่นี่ ทุกวันนี้ ถือได้ว่าเป็นคนแรก ๆ ที่นำเอากระบวนการออมของประเทศญี่ปุ่นกลับมาใช้กับคนในตำบลหนองสาหร่าย จนมีเงินออมไม่ต่ำกว่า 13-14 ล้านบาท

วันแรกที่อยู่กับครอบครัวของคนญี่ปุ่น เขาพาไปเปิดบัญชีกับสหกรณ์ โดยทางสหกรณ์ก็จะตอบแทนด้วยการให้กระปุกออมสินมา 1 ลูก เป็นรูปหมูใหม่ ตอนแรกคิดว่า เป็นของขวัญ ไม่รู้ว่าเป็นกระปุกออมสิน จึงเอามาวางไว้ตามปรกติ

ที่บ้านคนญี่ปุ่นจะมีหิ้งลักษณะคล้ายหิ้งพระ แต่บนนั้นมีแต่กระปุกออมสินวางอยู่ ของคุณปู่คุณย่าก็อาจจะดูเก่า ของน้องสาวก็ดูใหม่หน่อย ส่วนของเราเอาไปวางต่อเป็นกระปุกออมสิน ตัวที่ 8

คุณพ่อญี่ปุ่นบอกเราว่า อย่างน้อย ก่อนกินข้าวเย็น คุณต้องออมวันหนึ่งไม่ต่ำกว่า 100 เยน ซึ่งเมื่อปี 2534 เงิน 100 เยนเท่ากับ 26 บาท เราจึงต้องกัดฟันออม บางวันไม่ได้ใส่ ก็ไปเคาะข้างๆ แล้วแอบเอากลับคืนมา นึกว่าเขาไม่รู้ เพราะคนไทยไม่เคยสอนเรื่องแบบนี้ แต่พอถึงสิ้นเดือน เขาก็ให้หยิบกระปุกออมสินมาใส่ท้ายรถแก๊งคุณปู่ แล้วนำไปเปิดดูที่สหกรณ์

ฉะนั้นสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่นจึงเข้มแข็งมาก เพราะเขาใช้เงินในชุมชนของเขามาเป็นทุนหมุนเวียนในการลงทุน แต่สหกรณ์ของเราคือ ไปกู้ ธ.ก.ส. อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3-4 แล้วมันจะเข้มแข็งได้อย่างไร

เราใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น 1 ปี เงินที่รัฐบาลส่งไปให้ถูกใช้จนหมด แต่สามารถเหลือเงินกลับมาซื้อรถไฟเดินตามได้ 1 คัน จากเงินที่คุณพ่อญี่ปุ่นบังคับให้ออม

หลังจากกลับมาถึงประเทศไทย จึงเอากรณีศึกษาเรื่องของกระปุกออมสิน มาคุยกับ อ.ศิวโรจน์ บอกว่า เราจะต้องจับมือกันพัฒนาการออมให้เป็นสันดานของคนหนองสาหร่ายให้ได้ หลังจากนั้นจึงได้เปิดสถาบันการเงินชุมชนขึ้น

คำถามแรกที่เราเจอ ชาวบ้านยังคงใช้สูตรเหมือนเดิมคือ รายได้ตั้งลบด้วยรายจ่ายเหลือเท่าไรออม เราบอกไม่ใช่ สมมติ คุณมีรายได้ 100 บาท เดินออกไปซื้อของที่ตลาดนัด ใช้เงินไป 97 บาท ยังเหลืออีก 3 บาท แต่เมื่อไม่มีการออม จึงนำไปวางไว้ตามโต๊ะเครื่องแป้ง ตูกับข้าว ใส่ไว้ในกะหนารถ เราขอให้นำเงินตรงนี้มาออมได้ไหม ก็เลยกลับสูตรให้เขาใหม่ เอารายได้ตั้งลบด้วยการออม เหลือเท่าไรถึงจ่าย ทุกวันนี้เด็กหนองสาหร่ายกำลังงระหว่งสิ่งที่ครูสอนกับสูตรใหม่ที่เราคิดขึ้น

จำได้ว่า ชื่อกระปุกออมสินแจกให้คนตำบลหนองสาหร่าย วันที่ 1 สิงหาคม 2548 และนัดเปิดกระปุกออมสิน วันที่ 12 สิงหาคม 2548 ระยะเวลาห่างกัน 11 วัน ปรากฏว่า เงินที่ชาวบ้านไปตามเก็บในที่ต่างๆ ที่วางทิ้งไว้ รวมแล้วได้ตัวเลขไม่ต่ำกว่า 3.7 แสนบาท ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับคนหนองสาหร่ายที่มีหนี้ไม่เกิน 50,000 บาท ได้ 8-9 ครอบครัวจากนั้นชุมชนจึงมีการออมเงินกันมาตลอด

ก่อนที่จะมีเรื่องสูตรการออมใหม่ เราเคยทำแผนแม่บทชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย และพบว่า ชุมชนมีหนี้สินอยู่ประมาณ 106.2 ล้านบาท จึงได้ตัดสินใจทำเรื่องถึงกระทรวงการคลังขอกู้ยืมเงินปลอดดอกเบี้ย และจะชำระคืนภายใน 20 ปี

กระทรวงการคลังก็รีบลงไปหายังพื้นที่ทันที เพราะตั้งแต่เกิดมาเป็นกระทรวงการคลัง ยังไม่เคยมีชาวบ้านมาขอกู้เงินเลย แล้วนี่เป็นใครกัน เขาก็ส่งคนลงไปตามหาในชุมชน เราจึงเรียกชาวบ้านมาประชุม ร่วมกัน และอธิบายโดยใช้ทฤษฎีของประเทศญี่ปุ่นว่า ถ้าคุณให้กู้ยืมเงิน เราจะใช้คืนด้วยวิธีการอย่างไร

ยกตัวอย่าง คนตำบลหนองสาหร่าย มีจำนวน 3,622 คน ถ้าสร้างกระบวนการจัดการ ทำความเข้าใจ ให้เขาออมเงินวันละบาท ใน 1 วัน จะมีเงิน 3,622 บาท หากผ่านไป 20 ปี จะมีเงินรวม 26 ล้านบาท แต่ถ้าแรงค์เพิ่มเป็นออมวันละ 2 บาท จะได้เท่ากับ 54 ล้านบาท และถ้าเพิ่มเป็นวันละ 3 บาท จะมีเงินมากถึง 76 ล้านบาท

ซึ่งทุกวันนี้ คนหนองสาหร่าย ออมเงินวันละประมาณ 4 บาท รวมระยะ 4 ปีกว่าๆ มีเงินประมาณ 13-14 ล้านบาท ถ้าคนหนองสาหร่ายยังยืนยันตัวเลขนี้เหมือนเดิม อีก 20 ปีข้างหน้า เราจะมีเงิน 104 ล้านบาท

สุดท้ายแล้ว กระทรวงการคลังก็ไม่ให้ยืมเงิน แต่ให้คำชี้แนะแทน เพราะตอนนั้นเราจะใช้คำว่า ธนาคารชุมชน ซึ่งตามกฎหมายจะต้องเสียภาษี จึงมีการแนะนำให้เปลี่ยนมาใช้คำว่า สถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย แทน เราจึงใช้คำนี้กันมาตลอด

นอกจากนี้ เขายังบอกว่า จะช่วยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถจะปล่อยเงินทุนให้ขับเคลื่อนได้ ก็ประจวบเหมาะกับทาง พอช. ได้เข้ามาช่วยเติมเต็ม โดยตอนแรกทาง พอช. ให้งบประมาณมา 5 ล้านบาท เราส่งคืนได้ร้อยละ 30 ทุกวันนี้ให้มาเพิ่มอีก 20 ล้านบาท รวมเป็น 25 ล้านบาท เราส่งคืนได้ร้อยละ 10 ซึ่ง พอช. บอกว่า ถ้าส่งได้ร้อยละ 50 จะให้งบประมาณเพิ่มเป็น 40 ล้านบาท ก็เป็นกระบวนการที่จะต้องสนับสนุนกันต่อไป

และเรื่องสุดท้าย อยากจะอธิบายขยายความเรื่องของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทางตำบลหนองสาหร่ายพยายามสร้างให้ทุกหมู่บ้านมีโรงงาน โดยหมู่ที่ 1 บ้านสระลุมพุก มีโรงงานผลิตปุ๋ย หมู่ที่ 2 บ้านโคกยาว มีโรงงานน้ำดื่ม หมู่ที่ 3 บ้านหนองปรึก มีธนาคารขยะ หมู่ที่ 4 บ้านหนองขุย มีสถาบันการเงินและธนาคารความดี หมู่ที่ 5 บ้านปลักเขว้า มีการทำน้ายาอเนกประสงค์ (น้ายาล้างจานและน้ายาซักผ้า) หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตลาดกลางรับซื้อข้าวเปลือก หมู่ที่ 7 บ้านหนองแหน มีหมอดินผู้ผลิตน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร หมู่ที่ 8 บ้านใหม่พัฒนา มีผลิตภัณฑ์กล้วยอบเนยและเบเกอรี่ และหมู่ที่ 9 บ้านหนองสาหร่าย มีผลิตภัณฑ์ไม้กวาดทางมะพร้าวจำหน่ายซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ มีผลิตภัณฑ์มะพร้าวแก้ว น้ำพริกเผา เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ทุกวันนี้ลองไปถามคนหนองสาหร่าย ออย่าหาว่าคุยโว เขาเป็นทั้งเจ้าของโรงปุ๋ย เพราะซื้อหุ้นไป 100 บาท เขาเป็นเจ้าของโรงงานน้ำดื่ม เพราะถือหุ้นอยู่ 50 บาท เขาเป็นเจ้าของธนาคารเหมือน

ตระกูลโสภณพนิช เพราะถือหุ้น 1,100 บาท กล้าพูดได้ว่า ทุกโรงงาน
ในตำบลหนองสาหร่าย ตนเองถือหุ้นทั้งหมด ดังนั้นจึงเป็นเจ้าของ
ธุรกิจโรงงานถึง 9 แห่งด้วยกัน

มาถึงทางด้านของปัญหาและอุปสรรค ตำบลหนองสาหร่ายมี
ปัญหาสำคัญอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน

เรื่องที่ 1 คือ สุขภาพ ทุกวันนี้คนไทยหรือแม้แต่คนหนอง
สาหร่ายเอง มีความรู้เรื่องสุขภาพมากเกินไป เราจะบอกว่าไม่รู้ไม่ได้
เพราะขนาดคุณป้าอายุ 70 กว่าปี ก็ยังเดินมาขายยาให้ชาวบ้านได้
ตามชุมชนต่างๆ เอง ก็มีบริษัทที่เป็นเซลล์ขายยา ออกหาเครือข่ายอยู่
เต็มไปหมด แล้วคนในชุมชนก็พากันหลงเชื่อ

ส่วนร้านขายยา แม้เราจะมีใบประกอบวิชาชีพให้ แต่คนที่มิใช่
ประกอบวิชาชีพไม่เคยมาขายยา กลับให้เด็ก 1.5-6 ซึ่งไปได้สามปีเป็น
เจ้าของร้านขายยามาขายแทน ส่วนเจ้าตัวไปอยู่ไหนไม่รู้ ชาวบ้าน
บอกว่า ปวดหัว ก็หยิบยาเรียงมาเลย 4 กระปุก อย่างน้อยต้องตรงสัก
หนึ่งอัน

นี่คือปัญหาที่เจอในชุมชนเยอะมาก ชาวบ้านรู้เยอะเกิน จนไม่
สามารถควบคุมตัวเองว่า ตรงไหนพอดี หรือเกินเลย ลองไปถาม
ทุกบ้าน กินยาเพื่อบำรุงสุขภาพกันทั้งนั้น หน้าเครียดก็กิน 1 เม็ด
ระบบร่างกายไม่ดีก็กินอีก 1 เม็ด จะมีการจัดการตรงนี้อย่างไร ซึ่ง
ทางเราก็พยายามป้องกันไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้านอยู่

ตอนที่ไปอยู่ประเทศญี่ปุ่น 1 ปี เราไม่เคยต้องกินยาแก้ปวดหัว
เพราะระบบอาหาร ระบบการจัดการทางด้านสุขภาพของเขาดี แต่
ของประเทศไทยทุกวันนี้ สัมผัสแต่ยา คุณปู่คุณย่าต้องกินยาไม่ต่ำกว่า

2-3 ชนิด บำรุงโน่นนี่เต็มไปหมด บางทีต้องกินคู่กับหมาก นี่เป็นกระบวนการทางสุขภาพที่เป็นปัญหาในชุมชน ซึ่งอยากฝากไว้

เรื่องที่ 2 เราพยายามทำคนให้เป็นคน แต่กระบวนการยังไม่ดีพอ ทุกวันนี้คนในตำบลหนองสาหร่ายยังไม่รู้จักตัวตนของตนเองดีเท่าไรหรอก รวมไปถึงคนในประเทศไทยส่วนใหญ่ด้วย เช่น เวลาเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คนในชุมชนมักจะไม่ให้ข้อมูลของตัวเอง แต่ชอบให้ข้อมูลของคนอื่นที่ตัวเองไม่รู้

เจ้าหน้าที่ จปฐ. ถามว่า ป้า อายุ 77 ปีใช่ไหม ป้าก็ตอบว่า ใช่ มั้ง คิดดูสิ ขนาดอายุตัวเองยังมั้ง หรือมีลูก 4 คน ใช่หรือเปล่า ใช่มั้ง ป้ามีรายได้เท่าไรล่ะ 3 แสนมั้ง รายจ่ายก็ 4 แสนมั้ง ทุกอย่างจะเป็นมั้งทั้งหมด แต่ลองไปถามวันเกิดดารานักฟุตบอล พ่อแม่ตัวเองชอบกินอะไรไม่รู้ แต่ดาราชอบกินอะไรรู้หมด ถามตัวเลขหนี้สินของคนอื่นตอบได้เป็นช่องๆ

เมื่อชาวบ้านให้ข้อมูลเป็น “มั้ง” เอาการรวมเป็นของหมู่บ้าน ก็เป็น “ซูปเปอร์มั้ง” เมื่ออาการรวมเป็นของตำบลก็เป็น “โคตรมั้ง” และพออาการรวมเป็นแผนท้องถิ่น ทุกวันนี้ท้องถิ่นเลยพัฒนาแบบ “อภิมหาโคตรมั้ง”

ตำบลหนองสาหร่ายพยายามแก้ไขปัญหาดังตรงจุดนี้ บอกว่า คุณอย่ามั้งได้ไหม โดยใช้ตัวล่อ เอามาใส่เป็นเรื่องความดีให้สามารถนำไปค้าประกันเงินกู้ได้ จึงทำให้ข้อมูล จปฐ. นำเชื่อถือขึ้นมาบ้าง กำลังต่อรองกันถึงขนาดนั้น

และสุดท้าย เรื่องที่ 3 เราพยายามใช้หลายๆ มิติที่มองเห็น มาขับเคลื่อนให้คนหนองสาหร่ายพ้นจากวิกฤติให้ได้โดยกำลังจัด

กระบวนการเพื่อตั้งศาลของชุมชนเอง เป็นศาลที่สามารถจัดการไกล่
เกลี่ย และมีตุลาการศาลผู้สูงอายุซึ่งเป็นที่นับถือของคนในตำบล
หนองสาหร่าย เมื่อมีปัญหาอะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะกัน
วิวเมียหย่าร้าง ไม่ต้องไปขึ้นโรงขึ้นศาล แต่มาให้ศาลของชุมชนช่วย
ตัดสิน เพราะเราต้องการให้เขารู้จักตัวตนให้ได้ ถ้าเขารู้จักตัวตน เรา
พัฒนาอะไรมันก็ต่อดี แต่ทุกวันนี้ที่ยังพัฒนาไม่ดี เพราะเขายังไม่รู้
จักตัวตนของตนเองดีเพียงพอ

แลกเปลี่ยน เติมเต็ม

ร.ต.ธรรมรัตน์ อรุณสินประเสริฐ

ประธานสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด

ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

ขณะนี้ตนเองรับหน้าที่เป็นประธานสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด ซึ่งตั้งอยู่บริเวณหลังมหาวิทยาลัยมหิดลนี้เอง สิ่งที่ต้องกรท้อถิ้นทั้ง 3 แห่งนำเสนอมา เป็นสิ่งที่ทางชุมชนก็ได้ดำเนินการอยู่เช่นเดียวกัน และกล่าวพูดได้ว่า เราเป็นชุมชนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐแต่อย่างใด เพราะหมู่บ้านสหพรเป็นที่จัดสรรสมัยโบราณ ยังไม่สามารถยกเสาอาคารอุปโภคให้กับทางเทศบาลเพื่อที่จะเข้ามาบริหารจัดการในชุมชนได้ พวกเราต้องต่อสู้และช่วยเหลือตัวเองมาโดยตลอด

ส่วนตัวอยู่ที่นี้มาเกือบ 20 ปี ตั้งแต่เริ่มแรกยังเป็นป่ากระถินทั้งหมู่บ้าน น้ำไม่ไหล ไฟไม่มี จึงมานั่งรวมกลุ่มคิดกันว่าควรจะทำอย่างไร ซึ่งตอนนั้นมีอาจารย์ท่านหนึ่งคือ รศ.พิเชษฐ กาลามเกษตร อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มาร่วมด้วย เมื่อคุยกันเสร็จ ก็ตกลงจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ขนาดเล็กขึ้นก่อนลงขันคนละ 100 บาท และนิมนต์พระครูถาวรธรรมาภิรมณ์ เจ้าอาวาสวัดหทัยเรศวร จังหวัดนครปฐม มาเปิดสำนักงาน จากวันนั้นถึงวันนี้ใช้เวลาประมาณ 8 ปี ปัจจุบัน เรามีทุนเรือนหุ้นประมาณ 15 ล้านบาท และมีเงินในการบริหารจัดการทั้งหมด 54 ล้านบาท อีกทั้งยังได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นมา 2 ปีติดต่อกัน

ด้วยความที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากใคร จึงทำให้พวกเรามีความเข้มแข็ง แต่การจะเข้มแข็งได้ ภาวะผู้นำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้นำจะต้องเป็นคนที่มีความจิตอาสา มีกำลัง และมีปัจจัยที่จะนำมาใช้ในการทำงานด้วย เพราะแค่พูดไปเรื่อยๆ คงไม่มีใครมาร่วมกับเรา

การจะทำอะไรให้สำเร็จ บางครั้งเราต้องทำให้ดูก่อน เมื่อมองเห็นผล เขาจะทำตามเราเอง โดยนโยบายของคุณสมักร สุนทรเวช มาใช้ นั่นคือ ทำก่อนเพื่อนที่หลัง เช่น เรื่องไฟทาง เราไม่มีกองทุน จึงไปปรึกษาร้านค้าแถวนั้นรวบรวมเงินคนที่พอมีบ้างจ่ายไปก่อน จากนั้นถือเอาฤกษ์วันที่ 5 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จัดพิธีเปิด ทุกคนก็ตื่นตื่น เพราะบริเวณนั้นเป็นป่ามีดครึ้ม ทุกครั้งที่เดินผ่านจะมีงูเต็มไปหมด พอไฟทางสว่างไสวขึ้นมาก็ทำให้คนเกิดความเชื่อถือ

อีกเรื่องคือ การเจาะน้ำบาดาล เพราะหมู่บ้านไม่มีน้ำประปา พอเราเข้ามาเป็นประธานชุมชนก็สั่งให้มีการเจาะ เนื่องจากตนเองทำบริษัทรับเหมาก่อสร้างอยู่และมีสตางค์ จึงสำรองไปก่อน 4.5 แสนบาท และไปขอรวบรวมเงินจากชาวบ้านอีกคนละ 500 - 1,000 บาท โดยบอกว่า เงินก้อนนี้ขอยืมมาลงทุนก่อน พอเจาะเสร็จ ก็ปล่อยน้ำทั้งวัน เพื่อขายน้ำให้กับสมาชิกในชุมชน เวลาผ่านไป 1 ปีสามารถคืนเงินให้กับสมาชิกได้ และ ณ ตอนนี้มีเงินอยู่เกือบ 2 ล้านบาท

ส่วนสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด ก็เริ่มต้นมาพร้อมๆ กับกลุ่มออมทรัพย์ จากคนจำนวน 18 คน ดำเนินการมาถึงตอนนี้เป็นปีที่ 7 แล้ว โดยทางสหกรณ์ดำเนินธุรกิจ 4 ประเภทคือ 1) อสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยของสมาชิก 2) การรับฝากเงิน กู้เงิน ซึ่งเงินที่รับฝาก ให้

ดอกเบี๋ยร้อยละ 5.5 ต่อปี 3) ให้เช่าสถานที่ สามารถจัดเลี้ยงได้
ประมาณ 60 โต๊ะ มีห้องประชุมต่างๆ และ 4) ผลิตน้ำดื่ม เป็นคู่แข่ง
กับมหาวิทยาลัยมหิดล

สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะเรามีความมุ่งมั่น โดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ
ในชุมชน บ้านของเราก่อน อย่างโครงการ 1 บ้าน 1 กระจ่าง สมมติ
ว่า เราจะตำน้ำพริก ปรกติก็ต้องนั่งรถมาซื้อถึงที่ตลาด จ่ายค่ารถไป-
กลับ 20 บาท เพียงเพื่อจะซื้อพริก 5 บาท และอาจจะมีสารเคมีปะ-
ปนมาด้วย แต่ถ้าเราปลูกพริกที่บ้านกินเองก็จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย
และมีความปลอดภัยมากกว่า เหล่านี้เป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต
ประจำวัน เพียงแค่ได้รับการจุดประกายขึ้นมา

เมื่อชุมชนเข้มแข็ง เราก็เข้มแข็ง แต่น่าจะได้รับความช่วยเหลือ
จากหน่วยงานภาครัฐบ้าง อย่างไรก็ตาม ถึงวันนี้ก็กล้าคุยว่า เรามี
สถาบันการเงินที่เข้มแข็งและสวยงามที่สุดในอำเภอพุทธมณฑล เพียง
แต่เป็นในระดับชุมชน ไม่ใช่องค์กรท้องถิ่นเท่านั้น

นางเบญจมาภรณ์ อินทรพัฒน์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุน

การพัฒนาระบบสุขภาพ (สำนัก 7)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

บทเรียนจากทั้ง 3 กรณีศึกษาเป็นโมเดลที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน
โดยเริ่มต้นจากการจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ก่อน ซึ่งคิดว่าน่าจะ

เป็นต้นแบบให้กับชุมชนอีกหลายที่ และเป็นโอกาสที่ดีที่ได้มาร่วมเรียนรู้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีแผนงานหนึ่งที่ทำเกี่ยวกับเรื่องกิจการเพื่อสังคม โดยมีสำนักงานชื่อว่า สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกล.) ขาด้านหนึ่งกำลังคุยกันเรื่องของกองทุน คล้ายกับไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance) เรา กำลังคิดว่า จะทำอย่างไรให้คนในพื้นที่สามารถสร้างกองทุนที่สามารถจะช่วยเหลือเลี้ยงดูหรือสนับสนุนสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ ได้ โดยเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่เริ่มต้นในพื้นที่ชุมชน ไม่ต้องให้มีบริษัทมาจัดการ ซึ่งลักษณะการจัดการออมทรัพย์แบบไทยๆ ก็คือ มีประโยชน์มาก ในการทำให้เกิดการสร้างอาชีพ หรือคืนสิ่งดีๆ กลับไปสู่ชุมชน

ตอนนี้เรากำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาว่า ประเทศไทยมีกองทุนที่เป็นสวัสดิการชุมชนรูปแบบไหนบ้าง สิ่งที่ได้รับฟังจากพื้นที่ในวันนี้ คงจะนำไปช่วยกันคิดต่อ เพื่อทำให้เกิดกองทุนที่ไปเชื่อมหรือต่อยอดกับกองทุนชุมชนที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ เนื่องจากเคยพูดคุยกับทางสำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาวะในพื้นที่และชุมชน (สำนัก 3) สสส. ว่า เราไม่ควรจะไปตั้งกองทุนขึ้นใหม่

ในโอกาสถัดไปอาจจะต้องไปขอความรู้เพิ่มเติมจากแต่ละชุมชน เพราะเรื่องกิจการเพื่อสังคมกำลังเป็นประเด็นที่พูดคุยกันว่า ควรจะทำมากกว่าแค่การสร้างเสริมอาชีพหรือวิสาหกิจชุมชน แต่จะต้องไปสร้างสังคม สิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

นายสาธิต ทิเรกบุษราคัม

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน

ภาคเหนือ จังหวัดนครสวรรค์

(ศูนย์ สข.ภาคเหนือ)

เริ่มต้นเข้ามาทำงานปี 2528 จำได้ว่า ช่วงที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยมหิดลมาใหม่ๆ ต้องไปทำเรื่องกองทุนยาทำให้รู้สึกว่าการจัดการเรื่องเงินไม่ใช่เรื่องง่าย แต่พอระยะเวลาผ่านไป ได้พบเห็นอะไรมามากพอสมควร จึงได้ขบคิดอันหนึ่งว่า เรื่องของเงินนั้นมีทั้งมิติที่เราเป็นเจ้าของเงิน หรือเงินเป็นเจ้านายเรา

อย่างกรณีศึกษาที่น่าเสนอมานี้ มีมุมมองอยู่ 2 แบบคือ ทางชาวบ้านเองมักจะมองว่า เราจะได้อะไรจากกองทุนนี้ ส่วนด้านผู้นำจะมองว่า เงินที่นำมารวมกันจะทำให้เกิดการเกื้อกูลและช่วยเหลือกันในกลุ่มชนได้อย่างไรบ้าง

จึงคิดว่า ความจริงแล้วเงินเป็นสิ่งที่น่ารัก เพราะสามารถสร้างเรื่องราวดีๆ ให้เกิดขึ้น อย่างที่ อ.ประเวศ กล่าวไว้ว่า ถ้ามีการจัดการก็จะเกิดปัญญา เงินเป็นเครื่องมือเล็กๆ ที่ทำให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการตนเองได้ อันนี้เป็นปัญญาที่เราเห็นและมีพลังด้วย

อีกเรื่องที่มีมองเห็นคือ คนไทยส่วนใหญ่มักจะไม่มีความไว้วางใจ จึงเป็นการสร้างวินัยพื้นฐานให้กับคนในสังคมไทยถ้าเราทำเรื่องกองทุนได้สำเร็จ จะทำให้เกิดแรงเหวี่ยงบางอย่างขึ้น รวมทั้งกรณีของการนำความดีมาแลก หรือส่งเสริมให้มีการใช้เงินไปสร้างความดีโดย

ไม่ต้องรอใคร เหล่านี้เป็นความเห็นที่รู้สึกว่าจะแตกต่างไปจากที่เราเรียน
จบมาตอนแรก

อย่างไรก็ตาม ควรมีการมองในเชิงวิธีทำงานต่อไปว่า คนที่
ทำงานขับเคลื่อนเรื่องของชุมชนอาจจะต้องเข้าไปเรียนรู้เรื่องราวเหล่า
นี้เพิ่มมากขึ้น อย่างทางพื้นที่ภาคเหนือ ตอนนี้นำสำนักงานหลักประกัน
สุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ของจังหวัดพิษณุโลก ก็กำลังชวนศูนย์
สช.ภาคเหนือ เข้ามาทำเรื่องเกี่ยวกับกองทุนรวมกันอยู่

นายสกุล วัชรวิ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

เขต 8 จังหวัดอุดรธานี

เมื่อได้ฟังเรื่องของกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น
ทั้ง 3 แห่ง ทำให้เกิดความรู้สึกยินดีที่เราได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชนจัดการตนเอง คิดว่า การทำงานควบคู่กันของกองทุนทั้ง 2
ประเภทคือ กองทุนหลักประกันสุขภาพ และกองทุนสวัสดิการชุมชน
จะส่งผลต่อระบบการจัดการชุมชนให้ประชาชนมีความสุขได้เป็น
อย่างดี

โดยปรกติ กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่
มีงบประมาณจัดสรรลงไปให้กับชุมชนอยู่แล้วเพื่อการสร้างเสริม
สุขภาพและการป้องกันโรค แต่หากขาดอีกกองทุนหนึ่งคือ กองทุน
สวัสดิการชุมชน คิดว่า คงจะไม่เกิดความสมบูรณ์เพียงพอ เพราะใน
กรณีที่เราไม่สามารถป้องกันการเจ็บป่วยให้เกิดขึ้นได้ การมีกองทุน

สวัสดิการชุมชนจะเข้ามาช่วยเสริมเติมเต็มตรงส่วนนี้ ทั้ง 2 กองทุน จึงช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดีมากขั้นกว่าที่เป็นอยู่

นางสาวสุธาทิพย์ อินทรักษ์

กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

กระทรวงสาธารณสุข

กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชนทำงานร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะตำบลหนองสาหร่ายมายาวนาน จึงมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอยากเสนอแนะให้กับชุมชนทั้ง 3 แห่ง

ด้านหนึ่งต้องขอชื่นชมผลงาน แต่อีกด้านก็มองว่า ณ ตอนนี้งานนำทั้ง 3 พื้นที่ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานเป็นอย่างมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่แกนนำจะต้องหาทนายเพื่อสืบทอดแนวคิดและวิธีการทำงานจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง พุดง่าย ๆ คือ หลักอุดมคติหรืออุดมการณ์ มิเช่นนั้นในระยะเวลานี้ใกล้นี้จะเกิดรอยต่อ และส่งผลให้แกนนำต้องทำงานหนัก

อีกเรื่องที่สำคัญคือ การถอดบทเรียนจากเวทีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของกรรณิของตำบลหนองสาหร่ายกว่าเขาจะก่อรูปขึ้นมาได้ กินระยะเวลายาวนานเกือบ 20 ปี ซึ่งปกติ เรามักจะเห็นแต่กุญแจที่เป็นความสำเร็จ จนมองข้ามเรื่องความยากลำบากที่ต้องเผชิญกว่าจะเดินมาถึงวันนี้

เดิมทีคุณศิวโรจน์ เป็นนายก อบต.มาก่อน และขณะนี้ รับตำแหน่งเป็นประธาน อสม.ระดับจังหวัด ในอนาคตอาจจะมีหมวกหลายใบตามมาอีก แต่ตอนที่ท่านเริ่มต้นทำงานใหม่ๆ นั้น แม้แต่ทาง อบต.ก็ยังไม่ทราบชัดเจจนถึงบทบาทหน้าที่ของท้องถิ่นซึ่งได้รับการกระจายอำนาจลงมา กว่าท่านจะขึ้นเป็นแกนนำแถวหน้า และปลุกคนหนองสาหร่ายให้ลุกขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องง่าย

การขับเคลื่อนในตอนนั้นมีการนำเรื่องของวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง โดยใช้กุศโลบายว่า หนองสาหร่ายเป็นพื้นที่ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยจัดทัพมา ถือเป็นหลักในการกอบกู้บ้านเมืองมาก่อน จึงทำให้ชุมชนมีการรื้อฟื้นอดีต หลังจากนั้น ก็มีการขบคิดกันว่าทำอย่างไรถึงจะสร้างเครือข่ายได้ คุณแรม ซึ่งเคยเป็น อสม.ดีเด่นระดับชาติ ถือว่าเก่งกาจมาก ก็เข้ามาช่วยกันทำงานขับเคลื่อนเรื่องนี้หรือทางด้านของชุมชนเอง สมัยก่อน ถนนที่ผ่านตำบลหนองสาหร่ายก็ไม่ได้ใหญ่โตมโหระทึกอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ที่ผ่านมา ชุมชนจึงถูกความเป็นเมืองเข้ามากระทบอย่างมากแต่ก็ยังคงมีจิตใจที่เข้มแข็ง และสามารถรวมตัวกันอยู่ได้

หลักใหญ่ที่เป็นปัจจัยความสำเร็จคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติทำให้คนเข้าใจและมีกติกายึดมั่นร่วมกัน สิ่งเหล่านี้คือผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่เทคนิคและวิธีการที่ทำให้เขาจัดการได้ขนาดนี้เป็นเรื่องที่ต้องถอดบทเรียนออกมาให้ได้ด้วยการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะต้องยอมรับความจริงว่า ยังมี อบต.อีกมาก ที่ไม่ได้มีความมุ่งมั่นเหมือนกับแกนนำทั้ง 3 ท่าน บทเรียนเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้เขารู้สึกว่า ชุมชนของเขาก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน

เรื่องต่อมาก็คือ การพัฒนาศักยภาพ อาจจะต้องมีการจัด
มหกรรมแกนนำ เพื่อเชื่อมร้อยแกนนำในแต่ละพื้นที่เข้ามาเจอกัน
อย่างเช่น ท่านประธานสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด อำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งแสดงความเห็นเมื่อสักครู่ อยู่หลัง
มหาวิทยาลัยมหิดลแท้ ๆ แต่เรากลับไม่เคยรู้ ไม่แน่ใจเหมือนว่า
ปัจจุบันมหาวิทยาลัยทำหน้าที่โอบอุ้มชุมชนสักแค่ไหน เพราะตนเอง
ก็เรียนจบที่นี่ และรู้สึกว่าการศึกษามีความเปลี่ยนแปลงไป
ค่อนข้างมาก

มหกรรมดังกล่าวจะเป็นการดึงเอาองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวของ
แกนนำออกมา เพราะเขาเหล่านี้คือผู้นำตัวจริง หากทำตรงนี้ได้ จะ
เป็นช่วยจุดชนวนให้กับสังคมไทยและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้ง
สำคัญ

สิ่งสำคัญที่สุด แกนนำเหล่านี้คือนักสื่อสาร แต่จะทำอย่างไรให้
พวกเขาสามารถสื่อสารและมองผ่านระบบหลาย ๆ ช่องทางเพื่อทำให้
เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะเชื่อว่า แม้แต่กรณีศึกษาของทั้ง 3
พื้นที่ที่นำเสนอมา ผู้บริหารระดับที่มีอำนาจของจังหวัดกาญจนบุรี
นครปฐม หรือยโสธร ก็อาจจะไม่ได้รู้เรื่องราวเท่ากับท่านทั้งหลายที่มา
ร่วมประชุมกันในวันนี้

จากที่กล่าวมา ถึงแม้เราจะไม่ค่อยมีความหวังกับคนข้างบนสัก
เท่าไรนัก แต่กับข้อต่อในระดับปลายน้ำเรายังมีความหวังอยู่ค่อนข้าง
มาก ซึ่งอาจจะไปส่งผลถึงข้อต่อกลางน้ำหรือต้นน้ำ ให้มองเห็น
ปัญหาและเกิดการปรับเปลี่ยนได้ในที่สุด

นายแรม เขียวกา

เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

หนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี

ทุกวันนี้เราลำบากใจกับคนที่จะมารับไม้ต่อ เพราะการจะหาคนที่มีความรู้ แนวคิด เหมือนอย่างคนรุ่นพวกเราที่อยู่ในวัยกลางน้ำนั้นค่อนข้างจะยาก ตอนนี้จึงกำลังทดสอบรุ่นลูกของเราเอง ให้มาทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยง ตนเองมีลูกสาวอยู่คนหนึ่ง กำลังผลักดันให้เขากลับมาดูแลชุมชน โดยประสานกับทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ให้ดำเนินการโดยใช้ทุนของเราเพื่อให้เขาเข้าไปเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ของชุมชน

นายทองเสรี ใจตรบ

หัวหน้าฝ่ายแผนงาน โรงพยาบาลคำชะอี

จังหวัดมุกดาหาร

ฟังจากเรื่องราวที่น่าเสนอ ทำให้มองเห็นว่า ทุนที่เป็นตัวเงินในชุมชนนั้นมีค่อนข้างเยอะ แต่ปัญหาที่ผ่านมาของบ้านเรา อยู่ที่ระบบการจัดการศึกษาแบบครอบงำ แต่ละกองทุน แต่ละหน่วยงาน ต่างก็มี “ต้นแบบนำร่อง” นำท่อมจึงไม่แปลก เพราะเรามีร่อง มีคูเยอะไปหมด มีแม่แบบเป็นจำนวนมากที่ใส่ลงไปให้กับชุมชน ผ่านทางเครือข่ายต่างๆ

กองทุนแต่ละกองทุนที่ภาคราชการใส่ลงไป จะมีวิธีการและกรอบกติกาให้ชุมชนต้องทำตามแบบนั้นแบบนี้ โดยที่ไม่ได้เข้าใจบริบท-ภูมิหลังของชุมชน ทั้งที่เป็นสาระซึ่งควรจะต้องใส่ใจ ชุมชนหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จได้ เพราะความเป็นตัวตนของเขา บังเอิญว่า มีคนที่สามารถวิเคราะห์-เชื่อมโยง ทำให้บริหารจัดการได้ แต่พอนำไปทำต่อที่อื่นก็ล้มเหลว เนื่องจากเราเอาแต่ต้นแบบ เอาแต่นำร่อง จึงเกิดปัญหา

สิ่งสำคัญที่สุดที่ได้เรียนรู้วันนี้คือ การจัดการภายใต้ระบบสุขภาพที่เป็นอยู่ สามารถจัดการได้โดยชุมชนที่เข้าใจชุมชนอย่างแท้จริง หน่วยงานภาคราชการต่างๆ ทำได้แค่เพียงไปหนุนเสริมสนับสนุนเท่านั้น

ประเด็นเรื่องการจัดการนี้เชื่อมโยงกับระบบการจัดการศึกษาที่จะต้องเปลี่ยน ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่ ทาง อ.ประเวศเองก็พยายามผลักดันเรื่องการปฏิรูปประเทศไทยอยู่ โดยหากมองที่ความปรารถนาดีของแต่ละคน ทุกคนต่างก็มุ่งดี อยากจะเห็นสังคมที่มีความสุข แต่วิธีการที่มาจากหลากหลาย และขาดคนที่จะมาจัดการให้เกิดความเชื่อมโยงในชุมชนจากความปรารถนาดีก็อาจกลายเป็นความปรารถนาร้ายได้

ยกตัวอย่างที่คุณแรมพูดถึงเรื่องระบบสุขภาพ นั่นก็ชี้ชัดให้เห็นความล้มเหลวของระบบสุขภาพที่ไม่พอเหมาะพอดี คนไทยอาจจะตระหนักและเห็นความสำคัญว่า สุขภาพที่ดีนำไปสู่ความมั่งมีศรีสุข แต่เราไม่รู้เท่าทัน และหลายเรื่องเราโดนหลอก อย่างโฆษณาขายตรง (Direct Sales) ในวิทยุชุมชนต่างๆ อันตรายมาก และมีอยู่เยอะแยะ

ไปหมด หากไปขายอาหารสุขภาพจะสู้ได้อย่างไร การรู้ไม่เท่าทันของ
ประชาชนจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ

รศ.ดร.ศศิธรเสถิม อิศรางกูร ณ อยุธยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในฐานะอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดล คงต้องขอแนะนำรับข้อ
เสนอแนะ รวมทั้งเก็บเกี่ยวความรู้เพื่อนำไปพัฒนาและส่งต่อให้กับนัก
ศึกษารุ่นหลังๆ

บทเรียนจากทั้ง 3 กรณี อาจจะทำให้เห็นถึงภาพความสำเร็จ
เรื่องการจัดการกองทุนการเงินชุมชน แต่เมื่อมองลึกลงไป โดยเฉพาะ
ในส่วนของตำบลหนองสาหร่าย จะเห็นว่า ปัจจัยความสำเร็จบาง
ประการของกองทุนดังกล่าว สามารถเป็นจุดเชื่อมโยงไปสู่การขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพชุมชนได้ ตรงตามหัวข้อการพูดคุยวันนี้ในเรื่องการ
จัดการกองทุนกับระบบสุขภาพชุมชน โดยมีประเด็นที่เห็นว่าเป็นข้อ
เท็จจริงที่น่าเรียนรู้และนำไปใช้ 2 ประเด็นด้วยกัน

ประเด็นที่ 1 ซึ่งได้เรียนรู้จากบทเรียนของตำบลหนองสาหร่าย
คือ ชุมชนมีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์เรื่องของเศรษฐกิจหนี้สิน รายได้
และการกินอยู่ ก่อนที่จะมามองถึงเรื่องของสุขภาพ

ในฐานะที่ส่วนหนึ่งเคยลงไปจัดเวทีในพื้นที่ เราพบว่าปัญหา 2
อันดับสุดท้ายที่ชุมชนกังวลหรือให้ความสนใจ (Concern) รอง
สุดท้ายมักจะเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ปัญหาท้ายสุดคือ เรื่องสุขภาพ
แทบไม่เคยเห็นชุมชนไหนยกเรื่องของสุขภาพมาเป็นประเด็นที่นึกถึง

เป็นอันดับต้น ๆ คิดว่าหลายแห่งคงเจอมิติในลักษณะนี้คล้ายคลึงกัน

ดังนั้นหากเราละเลยมิติอื่นที่ชุมชนให้ความสนใจมากกว่า ทำอย่างใดกับขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพไปได้ไม่ยั่งยืน แต่ถ้ามองโดยนำรากฐานจากมิติอื่นซึ่งเชื่อมโยงกัน ใช้สิ่งที่เขาสนใจเป็นอันดับต้น ๆ และจับต้องได้ มาเป็นตัวขับเคลื่อนสุดท้ายก็จะสะท้อนกลับมาสู่เรื่องของสุขภาพได้ และจะเกิดความยั่งยืน ยิ่งนำมาผนวกกับเรื่องของความดี และคุณธรรมจริยธรรม ก็ยิ่งชัดเจน เพราะเป็นวิถีชุมชนจริงๆ

ตัวอย่างจากที่ตำบลหนองสาหร่ายได้นำเสนอจึงตรงใจมาก และมองว่า เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญข้อหนึ่งถ้าเราจะทำงานเรื่องสุขภาพชุมชนให้ได้ดี

ประเด็นที่ 2 สิ่งที่มองเห็นจากกองทุนการเงินของทั้ง 3 ชุมชน ตรงตามที่ นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ซึ่งเป็นคุณหมอมือที่ทำงานกับชุมชนมายาวนาน กล่าวถึงเรื่อง มิจฉาทิฐิ 4 (The Four Fallacies) ข้อหนึ่งในนั้นคือ การมองชุมชนเป็นภาชนะว่างเปล่าหรือน้ำครึ่งแก้ว ซึ่งต้องรอให้หน่วยงานภายนอกและกองทุนต่างๆ ลงไปเติมเต็ม แต่บทเรียนจาก 3 ชุมชนกลับทำให้เห็นว่า การเริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนแล้วค่อยขยายออกไปจนเต็มแก้วเองนั้น เป็นอะไรที่ไปได้ดีและยั่งยืนกว่า เหมือนทางสหกรณ์หมู่บ้านสหพร จำกัด อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งบอกว่า เขาจัดการตนเองโดยไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาช่วยเหลือเลย อันนี้แสดงว่า เป็นน้ำเต็มแก้วด้วยศักยภาพของชุมชนเอง ซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมมาก

นายตีวโรจน์ อิตทียม

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

หนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี

ในที่ประชุมแห่งนี้มีผู้ที่มีความรู้และหลักคิดเยอะมาก จึงขอ
อนุญาตฝากการบ้านให้ทุกท่านช่วยคิด 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 สิ่งที่ตำบลหนองสาหร่ายทำอยู่ น่าจะถือว่าทำได้
สำเร็จไหม ถ้าสำเร็จ แล้วทำให้คนมีความสุข ควรจะขยายไปให้
ชุมชนแห่งอื่นทำด้วยหรือไม่ อย่างไร

และประการที่ 2 หลายเรื่องที่ทางชุมชนทำ เราใช้วิธีการสร้าง
ต้นแบบให้เป็นแบบอย่างและประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นได้เห็น เป็นไปได้
หรือไม่ หากทางมหาวิทยาลัยมหิดล จะไปค้นหาเด็กนักเรียนที่เก่ง ดี
และมีคุณธรรม แล้วไปสืบค้นข้อมูลว่า พ่อแม่ของเขาคือใคร เลี้ยงดู
มาอย่างไรจึงเป็นคนดีขนาดนี้ จากนั้นทำเป็นหนังสือตำราเรียน
ให้คนอื่นได้ศึกษาเรียนรู้เป็นต้นแบบ เพื่อจะสร้าง “คนพันธุ์ใหม่”
ให้เกิดขึ้นในประเทศเรา อีก 30 ปีข้างหน้า ฝากแค่ 2 เรื่องนี้ คงไม่
หนักเกินไป

แพทย์หญิงสุภัทรา ศรีวิชิชากร
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ปิดท้าย:

ประเด็นสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

ปิดท้าย: ประเด็นสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

ต.เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี

**กรรมการสภามหาวิทยาลัยพุทธทศวรรษ
มหาวิทยาลัยมหิดล**

ได้รับฟังบทเรียนจากตำบลศรีฐานแล้วน่าดีใจ เพราะจากตอนเริ่มต้นบอกว่า มีเจ้าหน้าที่แค่ 4 คน ตรวจคนไข้ไม่ทั่วถึง มากี่รอนาน แต่แล้วก็เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลง มีการเคลื่อนไหวรวบรวมเงินจากชาวบ้านได้มา 6 แสนบาทและเก็บเงินอีก 2 บาทต่อคนต่อวัน เป็น 24 บาทต่อปี ซึ่งคงไม่สร้างความเดือดร้อนมาก จนได้มาเป็น 1.6 แสนต่อปี สามารถจ้างเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็น 13 คน และยังให้บริการดูแลคนเฒ่าคนแก่ได้ ไปเยี่ยมถึงบ้าน ผู้คนดูมีความสุขขึ้นเยอะ

จุดนี้เป็นสิ่งที่มีความหมายมากและเป็นตัวอย่างที่ดีของการไม่ยอมจำนน ถ้าเรายอมจำนนอยู่อย่างเดิม ก็จะมีอุปสรรคเยอะแยะไปหมด การอยู่อย่างแยกตัว ทำให้ติดขัด ทำอะไรก็ไม่ได้ แต่ถ้าพยายามจัดการ เชื่อมโยง เพราะการพัฒนาคือการเชื่อมโยง พอเราเชื่อมโยงจะก้าวข้ามข้อจำกัดไป ใครได้ยินได้ฟังก็เกิดแรงบันดาลใจว่าสามารถทำได้เองในระดับตำบล ถ้ามีว่ไปรอกกระทรวงสาธารณสุข รอเท่าไรคงไปไม่ถึง แต่พอเริ่มต้นลงมือทำเอง เรียกว่า จัดการตัวเอง ก็จะทำอะไรต่อมิอะไรได้อีกเยอะ และชาวบ้านก็ดีขึ้น เห็นได้ชัดเจน

บทเรียนจากตำบลบางระกำและหนองสาหร่ายก็เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่า เรื่องราวทั้งหมดต้องการรายละเอียด คุณภาพ ซึ่งข้างบนไม่สามารถจะมาจัดการให้ได้

ความถูกต้องนั้นต้องก่อตัวมาจากหน่วยย่อยข้างล่าง ข้างบนไม่สามารถสถาปนาความถูกต้องลงมาได้ เพราะมันซับซ้อนมาก ข้างบนมีแต่อำนาจ มายาคติ และความฉ้อฉล ขอบเขตงานโทะงที่พูดไม่เพราะ แต่เป็นความจริง ยิ่งทำข้างบนยิ่งแก้ปัญหาไม่ได้ ยิ่งรุนแรง ไม่มีความหวังอะไรเลย เราเคยลงแรงไปเยอะ เมื่อปี 2537 ได้รับหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) แต่งตั้งโดยประธานสภาผู้แทนราษฎร ก็เสนอว่า ต้องเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ และปฏิรูปการเมือง แต่สิ่งที่ลงแรงไปจนถึงวันนี้ก็ยังไม่บรรลุผลอะไร เพราะเป็นเรื่องของข้างบนทั้งสิ้น ขณะที่ความถูกต้องที่แท้จริงต้องก่อตัวขึ้นมาจากข้างล่าง

จากตัวอย่างวันนี้เราเห็นชัดเจนแล้วว่า เวลาจัดการตนเองได้ มันดีอย่างไรบ้าง แม้แต่ความดีก็ใช้เป็นเครดิตได้อย่างสถาบันการเงิน ชุมชนของตำบลหนองสาหร่าย สามารถนำความดีที่ทำมาใช้ในการปลดหนี้ เรื่องแบบนี้ต่อให้เป็นที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ไม่มี ถือว่าเราไปได้ไกลมากทีเดียว คิดว่า ต้องพยายามเผยแพร่ออกไปให้มาก ๆ เพราะตอนนี้คนเสื่อมศรัทธาในความดี ต่างตั้งคำถามว่า ความดีมีอยู่จริงหรือ เราต้องสร้างตรงนี้ คนจะได้มีศรัทธาว่าความดียังมีอยู่จริง

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียนน่าจะเป็นเจ้าภาพจัดทัวร์ชุมชน เพราะการท่องเที่ยวดีตรงที่คนไปเที่ยวก็มีความสุข ได้เรียนรู้ ขณะที่

ชุมชนซึ่งมีคนไปเที่ยวก็เกิดความภาคภูมิใจในตนเองว่าเรามีดี คนเขาถึงอยากมาดู และมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปทั่วถึงทั้งชุมชน รวมทั้งน่าจะฝึกให้มีมีคฤศเทศก์เก่งๆ เพราะการที่เขาสามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังได้ แสดงว่า เขาได้เรียนรู้เรื่องราวทั้งหมดเกี่ยวกับชุมชน นอกจากนี้ ทางชุมชนท้องถิ่นควรเตรียมตัวไว้ด้วยว่า ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามามาก จะจัดการอย่างไรไม่ให้เดือดร้อน และมีรายได้จากคนที่ไปท่องเที่ยวพอสมควร

สิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวคือ หนึ่ง เขามาเที่ยวแล้วมีความสุข สอง เขาได้เรียนรู้เรื่องข้างล่าง เพราะปัญหาใหญ่ของสังคมไทย จากผลพวงของการศึกษาที่มีมาร้อยกว่าปี ทำให้คนไทยที่อยู่ข้างบนเกือบทั้งหมดไม่เข้าใจเรื่องข้างล่าง ทั้งที่ข้างล่างเป็นความจริงของชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นเราไต่ยีนเรื่องดี ๆ จากข้างล่าง ต้องช่วยกันเผยแพร่ ให้กำลังใจและการท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องที่ดี ได้เรียนรู้ กระจายรายได้ รวมทั้งสร้างความสุขด้วย เวลาอ่านหนังสือพิมพ์ มักเจอแต่เรื่องร้ายๆ คนมีความทุกข์เยอะ ทั้งที่ความจริงเรื่องดี ๆ ในพื้นที่มีอีกมาก แต่คนส่วนใหญ่ยังไม่เคยรับรู้เท่านั้น

อีกประเด็นหนึ่ง เราน่าจะต้องสร้างนักหนังสือพิมพ์ซึ่งมีความสามารถในการสื่อสาร เข้าใจเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับชุมชน และนำไปเขียนเผยแพร่ เพราะทุกวันนี้ นักข่าวของไทยแทบไม่มีเนื้อหาในตัวเองได้แต่ไปถามนักการเมืองให้พูดจาวากัน แล้วรายงานว่า ใครว่าใครทำกันอยู่แค่นั้น ถ้าไปดูตัวอย่างนักข่าวต่างประเทศที่เรียกว่า เจอร์นลลิสต์ (Journalist) ซึ่งเขียนลงในนิตยสารไทม์ (Time) นิวส์วีค (Newsweek) เขาเป็นนักข่าวที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ เขียน

เรื่องราวออกมาอ่านมาก เก่งกว่านักวิชาการในเรื่องนั้นๆ เสียอีก แต่คิดว่าของไทยเราแทบไม่มีแบบนี้เลย

คุณสุธาทิพย์ จันทักษ์ เสนอไว้ว่า ผู้นำหรือแกนนำต่างๆ คือผู้สื่อสารที่ดี อันนี้น่าสนใจมาก เพราะส่วนตัวคิดว่านักข่าวไม่ใช่ผู้สื่อสารที่ดี เพียงแต่เขามีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าว ต่างจากผู้นำหรือแกนนำ ซึ่งอยู่กับเนื้อหาในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง ถ้ากรมสนับสนุนการบริการสุขภาพที่คุณสุธาทิพย์สังกัดอยู่ เข้าไปช่วยดูตรงนี้ หรือหน่วยงานจากแต่ละกรม-กระทรวง พยายามจับแง่มุมต่างๆ เข้ามาเจอกัน น่าจะมีประโยชน์ เพราะกรมมีพลังที่จะขับเคลื่อน และช่องทางการสื่อสารตอนนี้ก็มีเยอะมาก อย่างสถานีวิทย์ชุมชน ณ ขณะนี้ที่เราประชุมกันอยู่ ก็มีการถ่ายทอดออกไปเชื่อมโยงกับอีก 7,000 สถานี ขอฝากไว้ให้ช่วยดูประเด็นนี้ จะได้มีการสื่อสารเนื้อหาที่ดีๆ ออกไปในวงกว้าง

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่คุณแรม เชียงกา จากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย กล่าวถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น สังเกตไหมว่า คนญี่ปุ่นมีข้อมูลมากในตัว แต่เขาพูดน้อย ขณะที่คนไทยพูดมากแต่มีข้อมูลน้อย

เรื่องของ คำว่า “มั้ง” ก็เช่นกัน มีคนบอกว่า ประเทศไทยมีวัฒนธรรม “มั้งศาสตร์นิยม” อะไรก็มั้งไว้ก่อน ไม่รู้จริง อันนี้เป็นข้อใหญ่ใจความว่า เราต้องปฏิรูปสังคม เพราะเราเป็นสังคมอำนาจ สังคมอำนาจไม่ใช่ความรู้ ดังนั้นจึงต้องทำงานเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมของการใช้ความรู้ โดยเริ่มจากเรื่องของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ นข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลชุมชน ฯลฯ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ความรู้เข้ามาแทนคำว่า “มั้ง”

ความยุติธรรมชุมชนก็เป็นอีกเรื่องสำคัญ เพราะความยุติธรรม
ภาครัฐ กระบวนการตั้งแต่ตำรวจจับ อัยการส่งฟ้อง ศาลตัดสิน
ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ เพราะเป็นทางดิ่ง แต่ถ้าเกิด
กระบวนการยุติธรรมชุมชนขึ้นนี่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ขอ
อนุโมทนากับสิ่งที่ทางหนองสาหร่ายกำลังจะทำได้

ส่วนเรื่องที่เปรียบเทียบว่า คนไทยอะไรก็เอาแต่กินยาไว้ก่อน
ขณะที่คนญี่ปุ่นไม่ต้องกินยา เรื่องนี้ก็น่าเป็นห่วง ทางมหาวิทยาลัย
มหิดลซึ่งมีความเกี่ยวข้องในเรื่องนี้อยู่ น่าจะเชิญคุณแรมมาบรรยาย
ให้ฟังบ้างในโอกาสต่อไป เพื่อจะได้ช่วยบรรณรงค์เรื่องการใช้จ่ายให้ถูก
ต้อง

โดยสรุป วันนี้เราได้ฟังเรื่องดีๆ และน่าชื่นใจ เกิดความปิติ
ปราโมทย์ ซาบซ่านในตัว และได้ความรู้มาประดับสติปัญญา ทำให้
คิดว่า เรื่องดีๆ อย่างนี้จะขยายตัวออกไปอย่างไร ทั้ง 3 เรื่องที่นำมา
เสนอในวันนี้ ถึงไปเรียนทฤษฎีอย่างไรก็ไม่มีทางรู้ แต่ต้องผ่านการ
ปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมาก ต่างจากการท่องจำ
เพียงเพื่อให้ตอบได้ เดี่ยวก็ลืม ดังนั้นคงไม่มีวิธีอื่นใดที่จะเรียนรู้เรื่อง
ราวเหล่านี้ นอกจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (สพช.)

สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 13170

โทรศัพท์ 02-4419040-3 ต่อ 15-18

โทรสาร 02-4410163

Website : www.aihd.mahidol.ac.th, www.thaiichr.org